

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových a environmentálních studií

Porovnání autoritářských a demokratických režimů v přístupu k životnímu prostředí - příklad Čínské lidové republiky a Tchaj-wanu

Zuzana Kolomazníková

Diplomová práce

v prezenčním studiu oboru Mezinárodní rozvojová studia

Vedoucí práce: doc. Mgr. Zdeněk OPRŠAL, Ph.D.

Olomouc 2022

ABSTRAKT

Hlavním tématem diplomové práce je vztah mezi mírou autoritářského, či demokratického režimu a jejich přístupem k vybraným aspektům životního prostředí člověka. V úvodních kapitolách jsou vysvětleny základní pojmy, týkající se environmentalismu a různých přístupů k ochraně životního prostředí. Důležité koncepty představují autoritářský environmentalismus a demokratický environmentalismus, na základě, kterých je práce ve výsledku hodnocena. Zvolenou zemí reprezentující autoritářský režim je Čínská lidová republika, v případě demokratického režimu se jedná o Tchaj-wan. Tyto země jsou podrobně zkoumány a poté porovnány pomocí vybraných indikátorů, popisujících stav životního prostředí v každé z nich. Závěrečná diskuze posuzuje, jak jednotlivé režimy a země reagují na otázku ochrany životního prostředí, popřípadě kterému přístupu se to daří o něco lépe.

Klíčová slova: autoritářský environmentalismus, demokratický environmentalismus, Čínská lidová republika, Tchaj-wan, environmentální indikátor, demokracie, autoritářství, přístup k ochraně životního prostředí

The main topic of the diploma thesis is the relationship between the degree of authoritarian or democratic regime and their approach to selected aspects of the human environment. The introductory chapters explain the basic concepts related to environmentalism and different approaches to environmental protection. Important concepts are authoritarian environmentalism and democratic environmentalism, on the basis of which the work is evaluated in the end. The elected country representing the authoritarian regime is the People's Republic of China, in the case of the democratic regime it is Taiwan. These countries are examined in detail and then compared using selected indicators describing the state of the environment in each of them. The final discussion assesses how individual regimes and countries respond to the issue of environmental protection, or which approach is doing slightly better.

Keywords: authoritarian environmentalism, democratic environmentalism, People's Republic of China, Taiwan, environmental indicator, democracy, authoritarianism, approach to environmental protection

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Porovnání autoritářských a demokratických režimů v přístupu k životnímu prostředí – příklad Čínské lidové republiky a Tchaj-wanu vypracovala samostatně a použité zdroje jsem uvedla v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne 6.6. 2022

.....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce Mgr. Zdeňku Opršalovi, Ph.D. za odborné rady a vstřícný přístup při vedení diplomové práce. Také bych chtěla poděkovat svým přátelům a rodině za podporu.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: Bc. Zuzana KOLOMAZNIKOVÁ
Osobní číslo: R190077
Studijní program: N1301 Geografie
Studijní obor: Mezinárodní rozvojová studia
Téma práce: Porovnání autoritářských a demokratických režimů v přístupu k životnímu prostředí – příklad Čínské lidové republiky a Tchaj-wanu
Zadávající katedra: Katedra rozvojových a environmentálních studií

Zásady pro vypracování

Diplomová práce zkoumá vztah mezi mírou demokracie, resp. autoritářství a vybranými aspekty životního prostředí člověka. Zvláštní pozornost je věnována vybraným indikátorům stavu životního prostředí v Čínské lidové republice a Tchaj-wanu. Práce tak reaguje na probíhající diskusi o možnostech a limitech tzv. autoritářského environmentalismu.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam doporučené literatury:

- Bruce Gilley (2012) Authoritarian environmentalism and China's response to climate change. *Environmental Politics*, 21(2), 287-307
- Buitenzorgy, M., & Mol, A. P. (2011). Does democracy lead to a better environment? Deforestation and the democratic transition peak. *Environmental and Resource Economics*, 48(1), 59-70
- Eaton, S., & Kostka, G. (2014). Authoritarian Environmentalism Undermined? Local Leaders? Time Horizons and Environmental Policy Implementation in China. *The China Quarterly*, 218, 359-380
- Farzin, Y. H., & Bond, C. A. (2006). Democracy and environmental quality. *Journal of Development Economics*, 81(1), 213-235.
- Fredriksson, P. G., & Neumayer, E. (2013). Democracy and climate change policies: Is history important?. *Ecological Economics*, 95, 11-19.
- Fredriksson, P. G., & Wollscheid, J. R. (2007). Democratic institutions versus autocratic regimes: The case of environmental policy. *Public choice*, 130(3-4), 381-393.
- Gallagher, K. P., & Thacker, S. C. (2008). Democracy, income, and environmental quality. *PERI Working Papers*, 124.
- Mak Arvin, B. & Byron Lew (2011) Does democracy affect environmental quality in developing countries?. *Applied Economics*, 43:9, 1151-1160.
- Midlarsky, M. I. (1998). Democracy and the environment: an empirical assessment. *Journal of Peace Research*, 35(3), 341-361.
- Payne, R. A. (1995). Freedom and the environment. *Journal of democracy*, 6(3), 41-55.
- Tang, C. (2003). Democratizing Urban Politics and Civic Environmentalism in Taiwan. *The China Quarterly*, 176, 1029-1051
- Tong, Y. (2005). Environmental Movements in Transitional Societies: A Comparative Study of Taiwan and China. *Comparative Politics*, 37(2), 167-188
- Winslow, M. (2005). Is democracy good for the environment?. *Journal of Environmental Planning and Management*, 48(5), 771-783.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Zdeněk Opršal, Ph.D.**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Datum zadání diplomové práce: **13. ledna 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **25. dubna 2021**

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 28. ledna 2020

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍLE A METODY DIPLOMOVÉ PRÁCE.....	9
3	ENVIRONMENTALISMUS	10
4	SPRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	14
5	DEMOKRACIE VS AUTORITÁŘSTVÍ	17
6	FORMY ENVIRONMENTÁLNÍ VLÁDY	20
6.1	AUTORITÁŘSKÁ PERSPEKTIVA.....	21
6.2	ANARCHICKÁ PERSPEKTIVA	22
6.3	DEMOKRATICKÁ PERSPEKTIVA	23
7	AUTORITÁŘSKÝ ENVIRONMENTALISMUS	25
8	DEMOKRATICKÝ ENVIRONMENTALISMUS	30
9	ČÍNA VS TCHAJ-WAN.....	33
10	ČÍNA	35
10.1	ČÍNA A JEJÍ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ.....	35
10.2	ČÍNA A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ	38
10.3	AUTORITÁŘSKÁ VLÁDA A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ČÍNĚ.....	42
11	TCHAJ-WAN.....	46
11.1	TCHAJ-WAN A JEHO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ	46
11.2	TCHAJ-WAN A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ.....	49
11.3	DEMOKRATICKÁ VLÁDA A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA TCHAJ-WANU51	
12	INDIKÁTORY	55
12.1	ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ.....	57
12.2	DEFORESTACE A UBÝVÁNÍ DRUHŮ.....	58
12.3	NEDOSTATEK A ZNEČIŠTĚNÍ VODY	59
13	DISKUZE	62
14	ZÁVĚR.....	66
15	ZDROJE:	68

1 ÚVOD

V dnešní době, kdy Země zažívá stále narůstající míru degradace, se téma ochrany životního prostředí stalo jedním z nejdůležitějších námětů diskuzí po celém světě. Klimatická změna a problémy s ní spojené se týkají celé naší planety. Snaha změnit chování pouze jednotlivců (občanů) už bohužel nestačí. Je potřeba, se tedy věnovat aktérům, kteří na tuto změnu mají, nebo by mohli mít, větší vliv, to znamená státům. Nacházíme se ve světě, kdy se řešení environmentální krize stalo jedním z klíčových předmětů politiky států.

Tento fenomén, tak přispěl k výběru tématu porovnání autoritářských a demokratických režimů v přístupu k životnímu prostředí pro tuto diplomovou práci. Při zahrnutí environmentálních výzev do státní politiky nezáleží pouze na tom, co všechno je potřeba provést k nalezení příznivého východiska, důležitá je otázka, jak takového výsledku dosáhnout. Při položení této otázky je tedy vhodné, do problematiky přístupu státu k ochraně životního prostředí, zahrnout typ režimu, který určitému státu vládne. Diplomová práce tak zkoumá dva koncepty, autoritářský environmentalismus a demokratický environmentalismus. Autoritářský environmentalismus přistupuje k ochraně životního prostředí tzv. shora dolů, většina politických rozhodnutí je tedy zpracovávána těmi nejvyššími orgány. Pro účast veřejnosti, či nestátních organizací, tak nezůstává příliš mnoho prostoru. Demokratický environmentalismus naopak staví svou politiku na participaci environmentálních hnutí a dalších skupin občanské společnosti.

Jako konkrétní případy zemí, které tyto postoje zastávají jsou v práci uvedeny Čínská lidová republika a Tchaj-wan. Čína je aktuálně svými snahami o ochranu životního prostředí v popředí asijských států, a tak je vhodným kandidátem právě na zkoumání autoritářského environmentalismu. Tchaj-wan je mimo jiné zemí, která je na vrcholku asijských států s nejlepšími demokratickými praktikami. Na obě země je tedy v práci nahlíženo jak z hlediska politického režimu, tak z pohledu přístupu k vybraným aspektům životního prostředí člověka.

Práce si stanovuje následující výzkumné otázky:

Dochází k naplňování cílů environmentální politiky v Čínské lidové republice i na Tchaj-wanu?

Lze v případě Čínské lidové republiky mluvit o autoritářském environmentalismu?

Je z hlediska ochrany životního prostředí úspěšnější demokratický režim?

2 CÍLE A METODY DIPLOMOVÉ PRÁCE

Záměrem diplomové práce je porovnat, jak a v čem se liší přístupy k životnímu prostředí autoritářských a demokratických režimů, popřípadě zjistit, který režim se této problematice věnuje úspěšněji. Jedná se o kompilační práci, jejímž účelem je získat data a podrobit je vlastní analýze. Nejprve práce popisuje základní pojmy, kterými jsou environmentalismus, správa životního prostředí, formy environmentální vlády, autoritářský environmentalismus a demokratický environmentalismus. Poslední dva pojmy jsou poté dále využívány k porovnávání s nalezenými studiemi o konkrétních zemích, kterými se práce zabývá – Číně a Tchaj-wanu.

První je v tomto textu popsána Čína, její životní prostředí a nejzávažnější formy degradace životního prostředí, poté jak čínská vláda na tyto problémy reaguje a následně jak je ochrana životního prostředí slčitelná s režimem, který v Číně panuje, tedy autoritářstvím. Ten samý postup je dále použit i v případě Tchaj-wanu. Tato země je však popsána z hlediska svého demokratického režimu. Diplomová práce si pak stanovuje několik indikátorů, které slouží k popsání stavu životního prostředí v jednotlivých zemích. Tyto indikátory jsou vybírány z různých zdrojů na základě již zmíněných forem degradace životního prostředí, kterým obě země čelí současně.

Důvodem výběru daných indikátorů bylo množství dat, která se k oběma zemím dala dohledat. Většina hodnot pro Čínskou lidovou republiku pochází ze zdrojů Světové Banky, nebo Indexu environmentální výkonnosti. S informacemi o Tchaj-wanu to bylo poměrně složitější. Aby mohl být nějaký indikátor v této práci použit, bylo nutné získat hodnoty daného indikátoru pro obě země, nejlépe ze stejného roku. Kvůli tomuto limitu bylo nakonec vybráno deset indikátorů společných pro obě země. V některých případech by tedy bylo možné zvolit vhodnější indikátor, nedostatek zdrojů však této volbě bránil. Hodnoty indikátorů jsou poté vneseny do tabulky, která slouží k porovnání výsledků obou zemí (Tchaj-wanu a Číny). Dosažené výsledky jsou dále konfrontovány s informacemi ze zjištěných studií popisujících jak určité země, tak jednotlivé pojmy. Vše je zhodnoceno v diskuzi a závěru práce.

Hlavními zdroji této práce byly převážně specializované články místních odborníků, ale také knižní publikace autorů z různých částí světa. Čeští vědečtí pracovníci se k této problematice téměř nevyjadřují (alespoň ne v českém jazyce), většina zdrojů je tedy přeložena z anglického jazyka.

3 ENVIRONMENTALISMUS

Přístup k životnímu prostředí lze v této práci chápat také jako environmentalismus. **Environmentalismus** obecně odkazuje především na starost a ochranu o životní prostředí. Tato široká, avšak velmi jednoduchá definice zapomíná na nepřehledné množství pohledů, názorů a politik, týkajících se především otázky, jaký je svět, případně jaký by svět měl být. Životní prostředí je zásadním tématem, kterým se environmentalismus zabývá, vyvstávají tedy další otázky: Co to vlastně životní prostředí je? Jsou lidé jeho součástí? Jak lze životní prostředí chránit? A jaká prostředí si ochranu zaslouží? Dále můžeme přijít na řadu dalších otázek, které jsou v tomto kontextu důležité, a kterými bychom se při zkoumání environmentalismu měli zabývat. Doufejme tedy, že tato kapitola alespoň na pár z těchto otázek odpoví.

Ve snaze dosáhnout různorodých chápání environmentalismu, nahrazují někteří vědci a analytici pojem „starost“ o životní prostředí pojmem „obhajoba“, zdůrazňují tak politizovanou povahu environmentalismu. Jiní do svých definic naopak zavádí dimenze společenského nebo sociálního hnutí. I když je lákavé vidět environmentalismus jako moderní hnutí, které se objevuje v reakci na obavy z kumulativních dopadů technologického pokroku, globální industrializace a současného nadužívání přírodních zdrojů, historie **vztahů mezi člověkem a životním prostředím** je mnohem delší (Elliott, 2022).

V letech 1730 až 1850 vyvolala **průmyslová revoluce** obrovskou vlnu těžby, odlesňování a odvodňování půd. Bylo to období výstavby velkých továren, ve kterém záleželo především na ekonomickém růstu. Oceány a řeky se zdály být neomezeně velké a představovaly hlavní dopravní koridory světa. V reakci na tak velký nápor na životní prostředí se objevilo několik jedinců, kteří o této problematice začali mluvit. Trvalo však ještě 150 let, než environmentalismus dozrál do veřejného hnutí, které známe dnes. Zaměření environmentálních otázek se v průběhu desetiletí měnilo, jedno téma však zůstalo téměř stejné. Co je důvodem pro ochranu planety? Pro některé je odpověď prostá. **Příroda** je zde pro nás, její obyvatele, proto ji musíme chránit. Pro jiné se dá příroda připodobnit k uměleckému dílu, má svou vlastní hodnotu (Reynolds, 2011).

V 40. letech 19 století se poprvé objevili spisovatelé, hovořící o úctě k přírodě. Američan **Henry David Thoreau** v roce 1848 vydal knihu **Walden**, kde vyprávěl o dvouletém experimentu v lesích poblíž Walden Pond v Massachusetts v USA. Popisoval, jak čas trávil chůzí, čtením a pěstováním jídla. Jeho záměrem bylo vycítit a popsat harmonii, kterou mohou

lidé zažít při životě v přírodě (Thoreau, Cramer, 2008). Myšlenku harmonické filozofie přijali raní ochránci přírody, jako je přírodovědec a spisovatel **John Muir**. Tento skotský vizionář založil v roce 1892 americkou ochránářskou organizaci Sierra Club. Prostřednictvím klubu úspěšně využil své literární dary k povzbuzení vlády USA k ochraně některých velkých divočin v zemi. Od samého začátku se ale setkali s odporem. Dřevařské společnosti, politici a ostatní, kteří měli v oblastech především ekonomický zájem souhlasili, že by velké plochy měly být rezervovány, ale pouze jako budoucí zdroj dřeva, ropy, nerostů, uhlí a vody. Muir uznal potřebu využívat přírodní zdroje a připustil, že některé lesy budou muset být pro své dřevo obětovány. Divočiny pro něj však byly místy duchovními, ztráta divočiny tedy pro lidstvo znamenala ztrátu duchovní. Tak vzniklo rozdělení přesvědčení, které pokračuje dodnes. Inspirací vizionáři jako byl Thoreau a Muir, se v západním světě začalo šířit povědomí o životním prostředí. Přibližně v této době byly vytvořeny národní parky v Austrálii, na Novém Zélandu a v Kanadě. V Británii začaly vznikat první organizace založené na ochraně přírody, jako je **RSPB** (Královská společnost pro ochranu ptáků) v roce 1893 a National Trust v roce 1894 (Reynolds, 2011).

Po roce 1913 v reakci na vymírání některých druhů zvířat jako byl například buvol severoamerický vzniklo dílo **Our Vanishing Wildlife** spisovatele Williama **Hornadaye**. Hornaday byl jedním z prvních ochránců přírody, kteří upozornili na nepříjemnou situaci ohrožené divočiny (Lacey, 1914). V roce 1949 pak **Aldo Leopold** vydal **A Sand County Almanac**, často považovaný za nejvlivnější knihu o ochraně přírody, která kdy byla napsána. Leopold, bývalý úředník americké lesnické služby a profesor na University of Wisconsin, výmluvně a vášnivě napsal o naší povinnosti chránit rovnováhu přírody. Byl jedním z průkopníků tzv. **environmentální etiky** (Leopold 1970).

Za mezník zrození tzv. **ekologického hnutí** by se dala považovat kniha **Rachel Carson** z roku 1962 **Silent Spring** (Tiché jaro). Carson vyprávěla o tom, jak chemikálie, jako jsou pesticidy a insekticidy, kontaminují životní prostředí a jak díky tomu dochází k otravě a vymírání divoké zvěře. Tyto látky se využívají zejména pro hubení hmyzu, hmyz je však hlavní obživou ptáků. Pokud ptáci nemají žádnou potravu, umírají a tím mizí i jejich zpěv, dochází tak k tichému jaru. Dědictvím této knihy bylo nové povědomí veřejnosti o tom, že životní prostředí je poškozováno především lidskou rukou. Došlo k rozšíření zprávy, že ohroženy jsou naše vlastní životy a problémy již nelze ignorovat. Nutnost regulovat naše chování za účelem ochrany životního prostředí se stala široce diskutovanou představou (Carson, 2002). Vznikl **moderní environmentalismus**.

V roce 1971 byly založeny environmentální skupiny **Friends of the Earth** a **Greenpeace**. Představily stěžejní kampaně pro ohrožené druhy, jako jsou pandy a tygři, a informovaly svět o obchodu se slonovinou, rohovinou nosorožce a tulení kožešinou. V roce **1972** se konal první z desetiletých **summitů Země**. Konal se ve Stockholmu ve Švédsku a obecně se považuje za primární určující událost mezinárodního environmentalismu. Summit Země (oficiálně nazvaný Konference OSN o životním prostředí člověka) byl zahájen s cílem řešit dopady industrializace na životní prostředí (zúčastnilo se 113 zemí). Konference přinesla několik úspěchů, včetně 26 zásad **Deklarace konference OSN** o životním prostředí člověka, Akčního plánu pro životní prostředí člověka a Fondu životního prostředí (Reynolds, 2011). Dalším významným výsledkem bylo zavedení programu **UNEP** (Program OSN pro životní prostředí), jehož cílem je propagovat environmentální postupy po celém světě (UNEP, 2022).

V roce 1983 Valné shromáždění OSN vytvořilo Světovou komisi OSN pro životní prostředí a rozvoj. Za předsedkyni jmenovalo **Dr. Gro Harlem Brundtland**, první norskou předsedkyni vlády. O čtyři roky později vydala Brundtlandovu zprávu a vytvořila pojem „**udržitelný rozvoj**“. Zpráva kombinuje environmentální a ekonomické aspekty a definuje udržitelnost jako: „Rozvoj, který odpovídá potřebám současnosti, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojovat své vlastní potřeby.“ „Udržitelnost“ se stala moderním pojmem (Brundtland, 1987).

V roce **1992** se konal další summit Země, tentokrát v brazilském Riu. Zdůraznil, jak environmentální problémy planety souvisejí s ekonomikou a otázkami sociální spravedlnosti. Světoví vůdci se dohodli, že budou bojovat proti změně klimatu, chránit biologickou rozmanitost a přestanou používat nebezpečné jedy. Klíčovým tématem v Riu však byla **změna klimatu**. Došlo zde k podepsání tzv. **Kjótského protokolu**, který vyžadoval, aby signatáři v letech 2008 až 2012 snížili emise oxidu uhličitého o **5 %**. K protokolu se připojilo mnoho zemí, některé však upřednostňovaly spíše své krátkodobé zájmy (UNFCCC, 2022). Na čtvrtý summit Země se vracíme do Afriky. V srpnu **2002** přiletělo do jihoafrického Johannesburgu 65 000 politiků, nespočet nevládních organizací a médií, aby přezkoumali současnou situaci. OSN určila pět oblastí, kterým by měla být věnována větší pozornost – voda a sanitace, energetika, zdraví, zemědělství a biologická rozmanitost. Předchozí summity byly ovládnuty Evropskou unií a USA, nyní se však do popředí dostávají rozvojové země, které požadují, aby jejich zájmy byly více zohledňovány. Ekologové však tento summit ostře odsoudili. Tvrdili, že USA, Japonsko a ropné společnosti opět odrazovali od podpory obnovitelných zdrojů energie, jako je větrná a solární energie, aby upřednostnili své vlastní ekonomické zájmy (Reynolds, 2011).

V dnešní době stále více lidí akceptuje skutečnost, že mnoho problémů životního prostředí je způsobeno člověkem a že životní prostředí musí být chráněno námi i před námi. Od poloviny 20. století se problémy jako vyčerpání zdrojů a znečištění zasloužily o rostoucí počet skupin a hnutí označujících se za environmentální. Důsledkem přibývajících environmentálních problémů způsobovaných především lidskou činností se formoval **environmentalismus 21. století**. Zaměřuje se na diskuzi o vzniku nové geologické epochy zvané **Antropocén**. Budoucnost environmentalismu bude pravděpodobně záviset na tom, jak bude životní prostředí v budoucnu vypadat a zda to povede k vývoji nějaké nové vize, nebo nápadu pro obyvatelnější svět (Davies, 2020). Právě těmto přístupům a vizím, jak novějším, tak starším se práce bude v dalších kapitolách věnovat.

4 SPRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Znečištění životního prostředí je úzce spjato s výrobní činností a chováním lidské společnosti, jednání lidí nevyhnutelně vede k degradaci životního prostředí. Dlouho **před průmyslovou revolucí** byl dopad lidské činnosti pouze částečný, a většina problémů znečištění byla stále v rozsahu, který bylo možné vyřešit, či přizpůsobit samotnému životnímu prostředí. Samoregulační charakteristika prostředí proto fungovala jako hlavní opatření pro řešení problému znečištění, zatímco antropogenní správa a ochrana měly pouze asistenční funkci. Svět, vybaven pokročilými stroji a vyvinutými technologiemi, zažívá od počátku průmyslové revoluce nebývalý **pokrok**. Lidé usilují o maximalizaci výhod, dávají tedy přednost vytváření většího zisku za nižší náklady. Zároveň nezvažují negativní externalitu svého chování, tudíž využívají ty nejméně nákladné způsoby výroby, na úkor ničení svého okolí. Tento fakt přinutil vlády států po celém světě převzít odpovědnost za správu životního prostředí. V posledních letech se **správa životního prostředí** stala rychle rostoucím oborem jak v akademickém prostředí, tak v podnikání, a to díky svým významným důsledkům pro praxi ochrany přírody. Pro řešení konfliktů o environmentální zdroje je široké a hluboké porozumění tohoto konceptu nezbytné (Yu, Huang, 2020).

Lemos a **Agrawal** definují správu životního prostředí jako soubor regulačních procesů, mechanismů a organizací, jehož prostřednictvím političtí aktéři řeší environmentální problémy a ovlivňují environmentální výsledky. Dále zdůrazňují, že správa věcí veřejných **není synonymem pro vládu**. Správa životního prostředí, zejména v dnešním světě, je mnohem širší koncepcí zahrnující opatření státu a dalších aktérů souvisejících s životním prostředím, jako jsou podniky, komunity a nevládní organizace (Lemos, Agrawal, 2006).

Veřejná politika v oblasti životního prostředí ovlivňuje způsob, jakým společnosti uvažují a jednají, a tedy i jejich přizpůsobení se výzvám souvisejícím s ochranou přírody. Literatura rozlišuje s ohledem na účast veřejnosti v ochraně životního prostředí různé politické modely. Nejběžnější klasifikace se týká **donucovacích** nebo **povinných regulačních** politik a **adaptačních** nebo **autoregulačních** přístupů založených na podpoře dobrovolných inovací ve společnostech. Přímé (povinné) předpisy nutí společnosti přizpůsobit se novým výzvám v oblasti životního prostředí stanovením indexů znečištění, norem a požadavků týkajících se používání technologií nebo jiných procesů a kontrolou dodržování zákonů. Dobrovolné přístupy mohou zahrnovat pobídky pro dobrovolné inovace produktů, procesů a systémů ve

společnostech, které podněcují výběr nejlepší strategie přizpůsobení se životnímu prostředí (Camisón, 2010).

César Camisón ve své publikaci „**Effects of coercive regulation versus voluntary and cooperative auto-regulation on environmental adaptation and performance**“ zmiňuje pět modelů politiky na podporu adaptace na životní prostředí ve společnostech:

1. Regulace příkazy a nařízeními (Command and control regulation):

V tomto typu regulace veřejná správa rozvíjí donucovací politiky, které ukládají postupy, jakými se společnosti přizpůsobují novým environmentálním výzvám, bez flexibility při jejich uplatňování. V tomto typu řízení dochází k provádění kontrol dodržování předpisů a uvalují se sankce za porušení zákona. Regulační orgány stanoví normy, technologie a postupy, které musí společnosti přijmout za účelem kontroly znečištění.

2. Tržní environmentální přístupy (Market-based environmental approaches)

Tyto veřejné politiky jsou také donucovací, jelikož stanovují limity úrovně znečištění a uplatňují kontroly a sankce, zároveň ale podněcují flexibilnější přizpůsobení ve společnostech, protože jsou založeny na ekonomických nástrojích. Cílem tohoto typu regulace je podnítit změnu chování a úpravu možností výběru aktérů ekonomiky při přístupu k životnímu prostředí. Mezi prostředky tohoto přístupu patří například obchodovatelné emisní povolenky nebo emisní poplatky.

3. Povinné přístupy k životnímu prostředí založené na informacích (Mandatory information-based environmental approaches)

Třetí typ politiky také ukládá podnikům závazné povinnosti, ale v tomto případě se požadavky týkají informací. Společnosti při přizpůsobování se životnímu prostředí musí zvýšit svou transparentnost. Povinnosti podniků v oblasti informací a transparentnosti mohou spočívat ve zprávách o životním prostředí o jejich dopadu na životní prostředí nebo v externích auditech v oblasti životního prostředí. V některých zemích dokonce orgány veřejné správy zveřejňují seznamy společností, které porušily předpisy nebo mají špatný vliv na životní prostředí.

4. Dobrovolné, individuální politiky v oblasti životního prostředí (Voluntary, individual environmental policies)

Jádrem tohoto přístupu je dobrovolný a individuální souhlas společnosti s uplatňováním proaktivních environmentálních politik bez donucovacího tlaku veřejnosti. Veřejné správy hrají v tomto typu nástroje úlohu tím, že poskytují pozitivní pobídky, jako jsou daňové a finanční výhody a veřejné zakázky, které podněcují přizpůsobení se životnímu prostředí.

5. Dobrovolné, kooperativní politiky v oblasti životního prostředí (Voluntary, cooperative environmental policies)

V některých případech může velikost společnosti nebo složitost problémů v oblasti životního prostředí vyústit v individuální proaktivní strategie, které jsou obtížnými nebo nedostatečnými nástroji. Organizace s dobrovolnými, kooperativními environmentálními přístupy proto jednájí prostřednictvím jejich dobrému vztahu k environmentálním klubům nebo sdružením nebo mezi organizačními sítěmi. Dobrým příkladem sítě, která integrovala 80 evropských společností a specializuje se na sociální a environmentální odpovědnost, je CSR Europe, která má podrobný balíček nástrojů pro sociální a environmentální řízení konkurenceschopnosti. Z hlediska veřejné politiky se však jedná o dobrovolné programy.

Vzhledem k tomu, že jak nadměrná donucovací regulace, tak úplná diskrétnost ze strany podniků jsou problematické, nejlepší politika v oblasti životního prostředí musí najít rovnováhu mezi těmito dvěma extrémami (Camisón, 2010).

5 DEMOKRACIE VS AUTORITÁŘSTVÍ

Při porovnání autoritářských a demokratických režimů v přístupu k životnímu prostředí, je potřeba se nejprve podívat na to, co jednotlivé režimy představují. Slovo **demokracie** pochází z řeckých slov „demos“, které označuje lid, a „kratos“, což znamená moc. Demokratický stát je tedy stát, ve kterém moc vychází z vlády lidu. Dalo by se tedy říci, že **autoritářství** je opakem demokracie. V autoritářském režimu je veškerá moc soustředěna pouze v rukou jedné osoby, často označované jako diktátor (Arendt, 2005).

Jedním z nejzákladnějších rysů **demokracie**, který ji odlišuje od autoritářství, je proces, kterým jsou vybírání vůdci. Protože demokracie má podporovat moc lidu, vůdci jsou vybírání tak, aby skutečně zastupovali zájmy lidu. Děje se tak prostřednictvím spravedlivých a čestných **voleb**, kdy občané mohou kolektivně vyjádřit svůj výběr lídrů prostřednictvím hlasování. Vůdci jsou tedy vybírání na základě toho, koho voliči kolektivně vybírají, a z tohoto mandátu vyplývá síla vůdce. Aby byla zajištěna integrita voleb, řídí je neutrální strana s **nezávislými** pozorovateli pro procesy hlasování a sčítání a občané musí mít možnost hlasovat s důvěrou, bez zastrasování nebo strachu z násilí. Volby řízené volbou občanů jsou navrženy tak, aby volení zástupci byli ti, kteří skutečně naslouchají svým lidem a snaží se řešit jejich potřeby. Volby konané v pravidelných intervalech navíc zajišťují, že ti, kteří jsou u moci, nemohou prodloužit své funkční období bez souhlasu lidu (Diamond, 2004).

V **autoritářstvích** jsou takové mechanismy buď zastaralé, nebo marné. Diktátoři se chtějí upínat k moci, a tak samotná představa voleb je v rozporu s touto touhou. Autoritářské státy tak často volby úplně ruší. V zákeřnějších případech se diktátoři zapojují do volebního procesu, ale nečestně. Tím, že zmanipulují systém, zatímco svým občanům nabízejí iluzi výběru, slouží zinscenované volby pouze k legitimizaci pokračující vlády diktátora, protože se nadále zdá, že se diktátor těší podpoře veřejnosti (Gandhi, Lust-Okar, 2009).

Kromě voleb je dalším rysem, který odlišuje demokracie od autoritářských států, míra občanské **participace**. Demokracie upřednostňují aktivní participaci svých občanů na politické scéně, zatímco diktátoři potlačují možnost jakékoli účasti. V demokraciích jsou občané povzbuzováni k účasti tím, že jsou **informováni** o veřejných záležitostech a svobodně vyjadřují své názory na tato témata a také na rozhodnutí svých volených zástupců. Občané mají rovněž pravomoc utvářet tato rozhodnutí tím, že jsou aktivními členy občanské společnosti a nevládních organizací. Mohou se aktivně podílet na výkonu moci i na úrovni rozumného hlasování ve volbách, a tím i výběru toho, jaké zájmy by měly být při vládnutí prioritní. Napříč těmito

prostředky participace je občanům nařízeno účastnit se pokojně, s úctou k zákonu a s citlivostí k pluralitě názorů, které ve společnosti existují. (Becker, Raveloson, 2008).

Autoritářské státy tyto způsoby participace **odmítají**, a vlastně účast v principu. Veřejný nesouhlas je považován za veřejnou vzpouru a hrozbu pro diktátorovo setrvání u moci bez odporu. Aby vůdci takovou opozici umlčeli, využívají k tomu násilí. Rozhodování se omezuje na názor diktátora. Ten může přijímat zákony a vyhlášky ve prospěch jeho vlastního zájmu bez vhodných mechanismů, které by jejich jednání udržely pod kontrolou – žádné zákony, které by je omezovaly, žádná pluralita, kterou by bylo třeba vzít v úvahu, žádná ohleduplnost. (Arendt, 2005).

Co v neposlední řadě odlišuje demokracie od autoritářství, je jejich zacházení se základními **svobodami**. Skutečně demokratické společnosti jsou ty, které respektují a prosazují základní svobody všech svých občanů, bez ohledu na to, kdo jsou. Tyto svobody zahrnují základní svobody projevu, náboženského vyznání, shromažďování a tisku, stejně jako základní práva, jako je právo na soukromí, právo na řádný proces a na život (Diamond, 2004). **Diktátor** naopak tato práva často ignoruje nebo dokonce porušuje, aby se udržel u moci. Dokud dokážou přesvědčit obyvatelstvo, že jsou důležitější než všichni ostatní, a že podléhají jinému standardu, ponechají si mnohem více prostoru k beztrestnému jednání (Arendt, 2005).

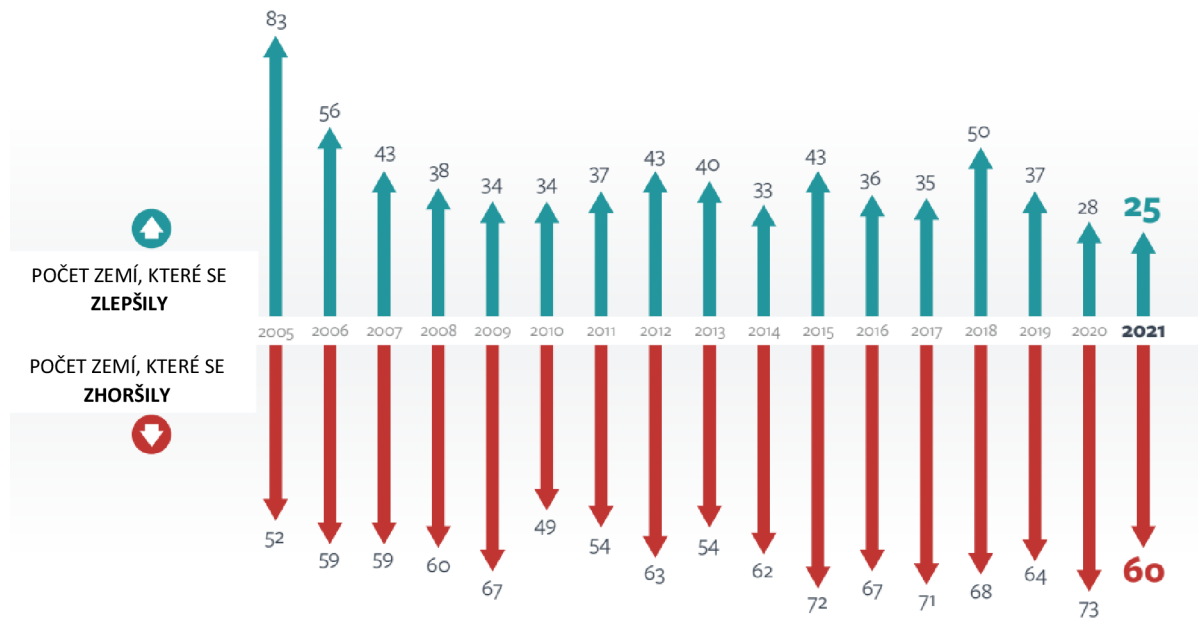
Globální expanze autoritářské vlády

Globální svoboda dnes čelí **hrozbě**. Autoritářské režimy se staly efektivnějšími při kooptování nebo obcházení norem a institucí určených k podpoře základních svobod a při poskytování pomoci ostatním, kteří chtějí udělat totéž. V zemích s dlouhodobě zavedenými demokraciemi vnitřní síly využívají nedostatků v jejich systémech a deformují národní politiku k podpoře nenávisti, násilí a nespoutané moci. Současná hrozba pro demokracii je výsledkem 16 po sobě jdoucích let úpadku globální svobody. K roku 2022 žije asi **38 %** světové populace v nesvobodných zemích, což je nejvyšší podíl od roku 1997. Pouze asi **20 %** nyní žije ve svobodných zemích (Repucci, Slipowitz, 2022).

Čínská komunistická strana (ČKS) hraje vedoucí roli v prosazování **autokratických norem**. S odkazem na svou samoučelnou interpretaci státní suverenity se strana snaží vybojovat prostor pro úřadující vlády, aby jednaly, jak chtějí, bez dohledu a následků. Nabízí alternativu k demokraciím jako zdroj mezinárodní podpory a investic, pomáhá případným autokratům ukotvit se v úřadu, osvojit si aspekty modelu vládnutí ČKS a obohatit své režimy, přičemž ignoruje zásady, jako je transparentnost a spravedlivá kompetice. Zároveň ČKS využila svůj

obrovský **ekonomický vliv**, a dokonce i vojenské hrozby k potlačení mezinárodní kritiky vlastního porušování demokratických principů a lidských práv, například trestáním vlád a dalších zahraničních subjektů, které kritizují její ničení občanských svobod nebo zpochybňují její rozsáhlé územní nároky (Repucci, Slipowitz, 2022).

Graf 1: Rostoucí propast v demokracii – 16. let úpadku demokracie

(Repucci, Slipowitz, 2022)

Poznámka: Graf pochází ze zprávy **Freedom in the World** a hodnotí 195 zemí a 15 teritorií. **Modré** šipky v grafu, ukazují počet zemí, ve kterých se v daném roce stav demokracie zlepšil, a **červené** šipky ukazují počet zemí, ve kterých se stav demokracie v daném roce zhoršil. Můžeme vidět, že v roce 2021, demokracie upadala až v 60 zemích světa. Země, jejichž skóre se nezměnilo, nejsou do tohoto srovnání zahrnuty (Repucci, Slipowitz, 2022).

6 FORMY ENVIRONMENTÁLNÍ VLÁDY

Klíčové ideologické rozlišení v rámci environmentálních teorií se týká metody budování **státu** a způsobu, jakým řeší jeho environmentální problémy (Parola, 2013). V dnešní době je stát velmi důležitým **aktérem** environmentální politiky. Státy zprostředkovávají politické, hospodářské a sociální interakce, udržují právní rámce (včetně systémů vlastnických práv) a přerozdělují významné hospodářské a administrativní zdroje prostřednictvím daní/výdajů a jejich byrokratického aparátu. V oblasti životního prostředí zůstávají systémy vnitrostátní regulace základem postupů **environmentálního řízení**. Vědci, kteří zkoumali otázku zapojení státu do ochrany životního prostředí vytvořili řadu výrazů, včetně "zeleného státu", "ekologického státu", "environmentálního státu" nebo "eko-sociálního státu"(Duit a spol., 2016).

Pod **environmentálním státem** si můžeme představit stát, který má větší soubor institucí a postupů věnovaných správě životního prostředí a společensko-environmentálním interakcím. Obvykle se jedná o ministerstvo životního prostředí a environmentální agentury, rámcové právní předpisy v oblasti životního prostředí, právní předpisy v oblasti ovzduší, vodohospodářství, nakládání s odpady, související regulační orgány a mechanismy, vyčleněný rozpočet na financování životního prostředí, příslušné daňové předpisy, a vědecké poradní orgány, rady a výzkumné organizace. Stručně řečeno životní prostředí se stává nevyhnutelným tématem **politického diskurzu**. Poprvé se pojem environmentální stát objevil ve vyspělých zemích během poslední třetiny dvacátého století. Jedním ze způsobů, jak přistupovat k environmentálnímu státu, je zvážit čtyři rozměry, které představuje v politickém společenství: systém regulace, administrativní aparát, soubor myšlenek a odborných znalostí a prostředek podání námitek a rozhodnutí (Duit a spol., 2016).

Úspěch **státem vedeného environmentalismu** nezávisí na tom, jak silný stát je, ale na mechanismech, které kontrolují státní moc. Příslib státem vedeného environmentalismu lze plně realizovat pouze tehdy, bude-li se výkon moci v oblasti životního prostředí zakládat na široké bázi odborných znalostí, perspektiv, účasti a v konečném důsledku i podpory veřejnosti. Účinnost vedení státu v záležitostech životního prostředí je tedy založena na začlenění vstupů občanské společnosti do politického procesu (Li, Shapiro, 2020). Pokud však stát čím dál více centralizuje moc v oblasti životního prostředí, podkopává základ své vlastní účinnosti. Agresivní kroky státu k omezení prostoru pro občanskou společnost jsou tedy medvědí službou v přístupu k životnímu prostředí. Debata o **donucovacím, státem vedeném**

environmentalismu může být jednou z nejnaléhavějších diskuzí naší doby. V mnoha studiích, věnujících se přístupu států k ochraně životního prostředí, se objevuje stále častěji kladená otázka, zda mohou k ochraně planety přispívat i nedemokratická opatření (Li, Shapiro, 2020).

Podle knihy „**Environmental Democracy at the Global Level: Rights and Duties for a New Citizenship**“ autorky **Guilii Parola** se politické environmentální přístupy zaměřují v zásadě na tři různé formy státu: autoritářský stát, anarchický stát a demokratický stát (Parola, 2013).

6.1 AUTORITÁŘSKÁ PERSPEKTIVA

Před půlstoletím prohlásil **William Ophuls** „demokracii za mrtvou“. Citoval rostoucí tlak na ekologickou krizi a prohlásil: „Zlatý věk individualismu, svobody a demokracie je u konce.“ (Ophuls, 1977, str. 145). Další vědci z rané vlny eko-politické teorie v 70. letech použili podobná slova a uvedli, že jsou „**nespokojeni s liberální demokracií**“. Někteří z těchto teoretiků, jako jsou Hardin a Heilbroner tvrdili, že ochrana životního prostředí a dlouhodobé přežití člověka vyžadují eko-autoritativní řešení. Výchozím bodem, pokud jde o autoritářskou perspektivu, je důvěra v donucovací moc státu způsobem, který zahrnuje snížení, ne-li úplné zrušení, tradičních ústavních hodnot (Parola, 2013).

Hlavní myšlenkou bylo, že ekologická krize vyžaduje „mimořádnou koncentraci moci schopnou **potlačit** lidské touhy, které, pokud nebudou potlačeny, přemohou únosnost Země“. (Torgerson, 2008, str. 18). Argumentem tedy je, že vláda demokratů na tyto problémy nestačí, a koncentrace moci je schopna předejít odporu neposlušných občanů, kteří nejsou ohleduplní k životnímu prostředí. Kromě toho **Hardin** ve své slavné eseji „**Tragedy of the Commons**“ varoval před hrozícím nebezpečím neomezeného a nekontrolovaného využívání přírodních zdrojů a špatného hospodaření s životním prostředím. Nepodněcuje důvěru v dopady ekonomické a politické svobody na kvalitu životního prostředí, protože, jak uvádí, svoboda ve společných podmínkách přináší všem zkázu (Hardin, 1968).

Tento druhý argument je přítomen i v Hobbesově **Leviathanu**. Podle Hobbese vede neomezená svoboda člověka v přírodě k neodmyslitelně nestabilní a nebezpečné situaci. Z důvodu snahy jednotlivců o moc a svobodu nemůže vzniknout kolektivní dobro zachování života a bezpečnosti existence. V této situaci bude přítomen neustálý strach a nebezpečí násilné smrti. (Hobbes, 1969).

Jediným řešením je vytvoření obsáhlé **centrální moci**. Hardin rovněž zdůrazňuje, že ekologická krize souvisí také s přibýváním obyvatel na planetě. Řešení tohoto problému však nelze najít

čistě vědeckými prostředky, odpovědi je potřeba hledat v **politice**. Aby se zabránilo nevyhnutelné tragédii, musí být drasticky omezena svoboda lidí a mnoho práv, která bereme jako samozřejmá, musí být zrušena. Důsledkem tohoto modelu je **odmítnutí** myšlenky liberální demokracie, v níž se na občany pohlíží jako na jednotlivce jednající k dosažení svých cílů v rámci ústavně uznaných zákonů o právech a povinnostech (Hardin, 1968).

Abychom shrnuli **eko-autoritářský** pohled, stát je nejen nezbytnou podmínkou k vyřešení současných environmentálních problémů, nezbytný je stát řídicí se absolutistickými tendencemi. Přestože je cíl, kterého se tento přístup snaží dosáhnout, chvályhodný, je návrh díky tomu obětovat individuální svobody nepřijatelný hned z několika důvodů. Výchozím bodem je to, že za hlavní znečišťovatele ve společnosti jsou považováni občané, nikoliv soukromé společnosti a státní podniky, které jsou za převážnou část znečištění životního prostředí nejvíce zodpovědné. Tento názor také nebere v úvahu, že když se stát stane mocným, riskuje, že se promění v diktaturu a v důsledku toho obětuje individuální svobody pod záštitou ochrany životního prostředí (Parola, 2013).

6.2 ANARCHICKÁ PERSPEKTIVA

Anarchistická perspektiva byla založena na myšlence, že skutečným počátkem ekologických problémů nebyly nekontrolované lidské touhy, jak to popisuje autoritářský model, ale „hierarchické sociální struktury schopné narušit lidský potenciál k vytvoření kooperativních komunit v ekologickém souladu s přírodou“ (Parola, 2013). Podle anarchistického přístupu vyžaduje krize „institucionální transformaci směrem k modelu decentralizovaných, rovnostářských a samosprávných místních komunit přizpůsobených ekologickým omezením a složitostem“ (Torgerson, 2008, p. 18).

Z tohoto důvodu se **decentralizace** stala základním konceptem. **Bookchin**, nejdůležitější ekoanarchista, uvádí tři argumenty pro plnohodnotnou decentralizaci společnosti. **Zaprvé**, podle Bookchina obnovení vztahů mezi člověkem a přírodou vyžaduje vytvoření společnosti, ve které je každý jedinec schopen přímo se podílet na formulaci sociální politiky. Tomu musí předcházet odstranění sociálních hierarchických struktur a nadvlády. To vyžaduje návrat k, nebo vytvoření společnosti složené z relativně malých autonomních jednotek. **Zadruhé**, decentralizovaná společenství lze citlivěji přizpůsobit přírodním ekosystémům. Malé decentralizované komunity neničí přírodní krajinu a mohou žít v souladu se svým okolím. A nakonec, existují i logistické výhody decentralizace, například dodávky energie a doprava. Velké město využívá nesmírné množství zdrojů ve formě ropy, plynu a uhlí. Podle

Bookchinova názoru energie ze slunce, větru a přílivu může být ve většině případů poskytována pouze v relativně malém množství, a proto je méně vhodná pro velká města (Parola, 2013).

Zásadním bodem z tohoto pohledu je tedy **zrušení státu**. Taková transformace by byla revolučním projektem podporovaným množstvím vzrůstajících sociálních hnutí, z nichž environmentální hnutí by mělo zásadní význam. (Torgerson, 2008)

Na druhou stranu podle **Wilkinsona** není správné identifikovat hierarchické vztahy jako základ celkových environmentálních problémů. Místní komunity opravdu dobře fungují při řešení konkrétních problémů, ale postrádají obecný přehled o celkové ekologické situaci, přichází také o komplikovanou a nákladnou odbornost v záležitostech životního prostředí, kterou mohou generovat velké centralizované organizace. Pokud by anarchistický návrh představoval pouze aspekt nové formy právního systému, v němž je environmentálních cílů lépe dosaženo přijímáním rozhodnutí na různých úrovních, bylo by možné těmto problémům zabránit. Tento systém však musí zahrnovat práva a povinnosti občanů. Například pokud vláda na místní úrovni přijme opatření nepříznivá k životnímu prostředí, místní občané nebo organizace by měli právo a povinnost proti ní jednat. V důsledku toho by však anarchistický návrh na zrušení státu ekologickou krizi vyřešil pouze částečně (Parola, 2013).

6.3 DEMOKRATICKÁ PERSPEKTIVA

Navzdory neshodám mezi vědci je při řešení ekologické krize nejuznávanější cestou udržení demokratické perspektivy při nápravě jejích nedostatků. Nedostatečná demokracie je kořenem mnoha ekologických problémů. (Rocheleau, 1999).

Pro vylepšení demokratického modelu existuje mnoho důvodů. Někteří autoři (Schultz, Crockett, Payne) poznamenávají, že demokratická práva a konkrétně svoboda informací pomáhají propagovat ekologické skupiny, zvyšovat povědomí veřejnosti a podporovat právní předpisy v oblasti životního prostředí. **Demokracie** více než autokracie reagují na environmentální potřeby veřejnosti a plní své závazky obsažené v mezinárodních dohodách a úmluvách o životním prostředí. Demokracie mají celkově větší respekt k lidskému životu, což je v podstatě nutnou podmínkou toho, aby se státy staly ekologičtějšími. Další výhodou, je fakt, že se demokracie méně zapojují do válek, což souvisí s vyšší úrovní **kvality životního prostředí**, jelikož jedním z podstatných důsledků války je destrukce životního prostředí. Podle ekonoma a filozofa **Sena** a jeho příspěvkům k ekonomii blahobytu, má hladomor tendenci podporovat degradaci životního prostředí, protože odvádí pozornost veřejnosti od

dlouhodobějších environmentálních problémů. Sen ve svých publikacích uvedl, že k žádnému z největších hladomorů moderní historie nedošlo v zemi s demokratickou formou vlády, která by byla založena na svobodné konkurenci politických stran, na svobodných volbách a svobodném tisku. Vzhledem k tomu, že k hladomorům v demokraciích obvykle nedochází, předpokládáme, že i díky tomu bude kvalita životního prostředí v demokraciích vyšší. Tato forma vlády je tedy podle článku autorky **Parola** ve skutečnosti jediným řešením ekologické krize, nejen teoreticky, ale také empiricky (Parola, 2013).

Důvěra a komunita jsou, pokud se máme vypořádat s ekologickými problémy děsivé složitosti, nezbytné. Budování institucí, které podporují jak znalosti, tak **důvěru**, jak participaci, tak komunitu, je jednou z největších výzev, kterým dnešní lidská společnost čelí. Potřebujeme také mechanismy pro rozhodování o tom, které problémy jsou nejvýraznější, či znalosti jsou nejvěrohodnější, které instituce jsou nejdůvěryhodnější a kdo má pravomoc ukončovat debaty (Jasanoff, 1996). Z hlediska životního prostředí tyto podoby demokracie lépe dosahují environmentálních cílů. Je možné tak vytvořit novou formu demokracie: **environmentální demokracii**. Mimo jiné je třeba zdůraznit, že ekologické myšlení nemusí nutně vést k demokracii a demokratická teorie není automaticky proekologická (Parola, 2013).

7 AUTORITÁŘSKÝ ENVIRONMENTALISMUS

Životní prostředí se stává jedním z formulujících prvků dnešní veřejné politiky. Politické odpovědi na environmentální výzvy budou určovat nejen zdraví planety, pokračující degradace životního prostředí může ovlivnit také **politické systémy**. Tato interakce bude pravděpodobně obzvláště akutní v těch částech světa, kde jsou environmentální problémy nejnaléhavější, a schopnost států reagovat na tyto výzvy je nejslabší. Jedním z možných důsledků degradace životního prostředí je rozvoj nebo konsolidace **autoritářské vlády**, kdy politické elity získávají privilegovaný přístup k udržování režimu a vnitřní stability (Beeson, 2010). Výsledkem je, že nejběžnější a neúčinnější snahy o zvýšení kvality životního prostředí se zaměřily na přijímání zákonů, které snižují samostatnost jednotlivých aktérů a zvyšují pravomoc státu „předepisovat“ vhodné chování. Zakládání národních parků, vydávání zákonů o čistém ovzduší, zákonů o zacházení s ohroženými druhy a podobné iniciativy omezují svobodu občanů a společností stanovením limitů a snížením svobody využívat životní prostředí, jak uznají za vhodné (Brain, Pál, 2020).

Jedním z nejviditelnějších modelů této veřejné politiky je tzv. „**autoritářský environmentalismus**“ (Gilley, 2012). Autoritářský environmentalismus (AE) vyrostl z kritiky neúčinnosti správy životního prostředí v západních demokraciích a byl tak původně koncipován jako alternativní obecný model. AE byl považován za potenciálně životaschopnou formu správy životního prostředí s větší mírou síly, rozhodnosti a bezpodmínečnosti k dosažení lepších výsledků v oblasti životního prostředí, zejména ve vztahu ke změně klimatu. S vyšším stupněm **státní autonomie** a jasnějšími velitelskými strukturami byla modelu AE přisuzována relativní výhoda ve schopnosti přimět občany a podniky k dodržování přísných environmentálních předpisů. Protikladem k demokratickým a participativním přístupům v řízení environmentální politiky použili někteří autoři model autoritářského environmentalismu, jako výchozí bod pro kritické hodnocení správy životního prostředí v autoritativních a postautoritářských zemích. Tyto země stále více přijímají environmentální politiky k **posílení legitimacy státu** (Bruun, 2020).

Potencionální koncept autoritářského environmentalismu formuloval již v roce **1974 Robert Heilbroner**, který ve své knize „**An Inquiry into the Human Prospect**“ tvrdil, že „přežití člověka nakonec vyžaduje oběť lidské svobody“ (Heilbroner, 1974). Novější definici poskytl **Beeson** (2010), který pro popis tohoto konceptu používal Východoasijský region. Jelikož Východní Asie a zejména Jihovýchodní část jsou již dlouho spojovány s autoritářskou vládou.

Ve své publikaci „**The coming of environmental authoritarianism**“ tvrdí, že intenzifikace řady problémů v oblasti životního prostředí bude přispívat k ještě většímu rozvoji autoritářského vládnutí. Země s omezenou kapacitou státu se budou snažit vypořádat s důsledky populační expanze, ekonomického rozvoje a zhoršování životního prostředí, s nimiž jsou velmi často spojovány. Skličující realitou může být, že **autoritářské režimy**, ať už jsou jakkoli neatraktivní, se mohou ukázat jako schopnější reagovat na složité politické a environmentální tlaky v regionu než některé z demokracií. Podle Beesona bychom měli provést zásadní změny v našich politických systémech, abychom zajistili účinnost našich snah o zmírnění těchto hrozeb (Beeson 2010).

Podobně i **Shearman a Smith**, kteří stejně jako Beeson používají **Východní Asii** jako model autoritářského environmentalismu zdůrazňují, že základním problémem ničení životního prostředí, a zejména změny klimatu, je fungování liberální demokracie. Autoři tvrdí, že **demokracie** lidstvo **zklamala** a toto selhání může vést k šíření autoritářství, aniž bychom si toho vůbec všimli. Pokud chceme přežít změnu klimatu, je třeba se na tuto eventualitu připravit. A tak dospěli k závěru, že autoritářská forma vlády je nutná, bude však tvořena odborníky a ne lidmi, kteří jen usilují o moc (Sherman, Smith, 2007).

Autoritářský environmentalismus lze podle **Gilley** definovat jako **model** veřejné politiky, který koncentruje autoritu do několika výkonných agentur obsazených schopnými a nekorupčními elitami, které se snaží zlepšit výsledky v oblasti životního prostředí. Účast veřejnosti je omezena na úzký kádr vědeckých a technokratických elit, zatímco u ostatních se očekává pouze účast na státem vedené mobilizaci pro účely provádění. Výsledkem politických výstupů je rychlá a komplexní reakce na problém a obvykle určitá omezení individuálních svobod (Gilley, 2012).

Gilley popisuje různé rysy společné pro státy, jejichž tvorba environmentální politiky vyhovuje **modelu autoritářského environmentalismu**. Jedním z takových rysů je, když klíčoví tvůrci politik vnímají otázky životního prostředí jako patřící do oblasti státu a technokratů z důvodů jako jsou veřejná nevědomost a iracionalita, parazitování nebo nutnost okamžitých opatření. Politické elity v tu chvíli dominují procesům vytváření politiky a jejich vedení a vnímání problémů ovlivňuje tvorbu a provádění environmentální politiky. **Státy**, které působí v rámci autoritářského environmentalismu, mají tendenci produkovat komplexní, rychle se rozvíjející politické výstupy a dosáhnout formulace a implementace v krátkém období (Gilley, 2012).

Stručně řečeno, AE je spíše **deskriptivním modelem procesu** a výstupu politiky než teorií vysvětlující nebo předpovídající konkrétní vzorce výsledků politiky (Han, 2015). Poněkud jednodušší definici poskytl v roce **2015 Han**, který popisuje AE jako „formu politiky v oblasti životního prostředí, která vyžaduje, aby si vlády ponechaly kontrolu nad všemi rozhodnutími a aby provádění těchto politik bylo realizováno tzv. shora dolů a bez účasti občanů.“ Han tvrdí, že autoritářský environmentalismus mohou využívat nejen vlády autoritářské, ale i demokratické (Han, 2015).

Zastánci autoritářského environmentalismu se domnívají, že model přináší optimální výsledky ve srovnání s více participativními přístupy. **Koncept** autoritářského environmentalismu je užitečným a důležitým kontrapunktem rychle se rozvíjející literatury o demokratickém environmentalismu. Vypracováním tohoto konceptu a předběžným pochopením jeho příčin a důsledků získáváme důležité poznatky o možnostech a omezeních, kterým státy čelí v reakci na změnu klimatu. Předností autoritářského environmentalismu je jeho schopnost rychle a centralizovaně reagovat na závažné environmentální hrozby a mobilizovat státní a sociální subjekty (Gilley, 2012).

Obhájci **autoritářství** v oblasti životního prostředí také tvrdí, že správná reakce na ohromující velikost a intenzitu současné **klimatické krize** bude vyžadovat podobně významnou politickou reakci. Pokud naše reakce nebude dostatečně silná, nebudeme schopni zmírnit environmentální hrozby pro náš blahobyt (Williams 2008). Autoritářství v oblasti životního prostředí poskytuje centralizovanou vládní kontrolu nad politickými rozhodnutími, což vládě umožňuje zefektivnit provádění politiky. Tento systém funguje prostřednictvím centralizované vlády s malou skupinou osob s rozhodovací pravomocí, která vytvářejí tzv. politiku bez účasti (Gilley 2012). Vážné důsledky, které nám hrozí, pokud se naše reakce na zhoršování degradace životního prostředí ukáže jako příliš slabá, vedly mnoho vědců zkoumajících AE k argumentu, že by vlády měly používat „**nucené**“ politiky v oblasti životního prostředí (Gilley 2012, Beeson 2010).

Hlavní výhodou centralizovaného a neúčastnického přístupu k politice v oblasti životního prostředí je schopnost vládních mandátů zmírnit provázanost mezi jednotlivými svobodami občanů a environmentálními problémy. Svobody poskytované jednotlivcům v demokracii totiž mohou někdy být v rozporu s environmentálními obavami. Například pokud si vezmeme jednotlivce, který se rozhodne používat hnojivo na své vlastní půdě. V demokratických státech má na toto rozhodnutí plné právo. Bohužel v těchto zemích se již nepočítá s následky, které

tento čin může způsobit (kontaminace podzemních vod dusičnany ze zemědělských hnojiv je vážným problémem životního prostředí, když koncentrace dusičnanů v podzemních vodách překročí určitou prahovou hodnotu, může způsobit vážné problémy pro lidské zdraví) (Sebilio et al 2013).

V této situaci je právo jednotlivce využívat svou půdu, jakkoli uzná za vhodné, v rozporu s obavami o životní prostředí. Společnost **autoritářského environmentalismu** může toto právo omezit zákazem určitých ekologicky nepříznivých činností, i když k nim dojde na soukromém majetku, a tím zmírnit toto napětí (Obrien, 2020). Takové jednání je však běžně možné i v demokratických zemích, například v České republice (protierozní vyhláška, vyhlášky upravující použití agrochemikálií apod.). Předchozí **argument** Obriena z publikace *Authoritarian Environmentalism, Democracy, and Political Legitimacy* je tedy při nejmenším zpochybnitelný. Někteří odborníci také tvrdí, že autoritářský environmentalismus je možné využít nejen autoritářskými vládami ale i demokratickými (Han, 2015). **Autoritářství** a **demokracie** jsou již dlouho posuzované v zásadě v rozporu mezi sebou. Tato myšlenka se datuje k **Churchillově** kampani proti fašismu v Evropě. Toto dlouho zastávané vnímání ztěžuje považovat autoritářskou politiku za slučitelnou s demokratickou správou věcí veřejných (Obrien, 2020).

Han ve své publikaci „**Democratization and Environmentalism: South Korea and Taiwan in Comparative Perspective**“ navrhuje, aby Jižní Korea byla příkladem demokracie provádějící politiky autoritářského environmentalismu. Prezident Lee z Jižní Koreje byl zvolen v roce 2008 na základě příběhu o ekonomickém pokroku. Po nástupu do funkce Lee realizoval projekt nazvaný „**Four Major Rivers Restoration Project**“ (FMRRP). Tento projekt zahrnoval budování přehrad a jezů na čtyřech velkých řekách a také výstavbu parků a cyklostezek podél břehů těchto řek. Projekt byl realizován v rámci Leeovy environmentální agendy, tzv. **Green New Deal** a Han ji klasifikoval jako environmentální politiku. Navzdory určitému odporu ze strany nevládních organizací a občanů byl projekt dokončen za dva roky a obešel několik zákonů a předpisů. Han tvrdí, že provádění FMRRP bylo příkladem politiky autoritářského environmentalismu a argumentuje tím, že administrativa udržovala kontrolu nad procesem tvorby politiky tím, že z procesu vylučovala nevládní organizace a omezovala občanské svobody (Han 2015).

Z tohoto příkladu Han vyvozuje, že politiky autoritářského environmentalismu nevyžadují přímé autoritářství a že mezi typem politiky životního prostředí a typem režimu neexistuje

žádný „**predisponovaný vztah**“ (Han 2015). Ačkoli se některé rysy FMRRP mohou podobat politice autoritářského environmentalismu, tento jediný příklad nepřináší závěr, že jihokorejská environmentální politika je autoritářská. Han neposkytuje žádné další příklady, v nichž Jižní Korea nebo jakákoli jiná demokracie zavedla politiky životního prostředí „shora dolů“ a bez účasti občanů. To výrazně oslabuje jeho argument. Han tvrdí, že aby bylo možné zavést FMRRP více než sto domácností přišlo o zemědělskou půdu, neprokazuje však jak se to stalo. Pokud byla půda zaplácena, nikoli násilně zabrána, politika pravděpodobně neporušila práva místních obyvatel. Proto je nutný argument, že politiku autoritářského environmentalismu lze realizovat i v demokratických zemích nadále **zpochybnit** (Obrien, 2020).

Proto je zde důležité zmínit také pojem „**demokratický environmentalismus**“. Demokratický environmentalismus je v podstatě opakem autoritářského environmentalismu. Podporuje přímou a širokou účast veřejnosti na rozhodování o životním prostředí bez omezení základních sociálních, občanských nebo politických svobod. Implicitně tedy můžeme definovat demokratický environmentalismus jako model veřejné politiky, který **šíří autoritu** napříč několika úrovněmi a vládními agenturami, včetně zastupitelských zákonodárných sborů, a který podporuje přímou účast veřejnosti ze širokého spektra společnosti (Gilley 2012).

Jelikož **účast veřejnosti** je jádrem demokratického environmentalismu (a jeho absence v srdci autoritářského environmentalismu), je důležité upřesnit její význam. Účast zahrnuje **dvě dimenze**. Jednou z nich je fáze politického procesu, kde probíhá účast, od počáteční fáze (výzkum a tvorba znalostí, identifikace problémů, měření a hodnocení, identifikace a hodnocení možností politiky) střední fáze (výběr a formulace politiky) až po poslední fázi (implementace politiky, vedení, monitorování, podávání zpráv, hodnocení a revize). Druhou dimenzí je úroveň účasti, od nízké úrovně (cíle státní propagandy, hlášení porušení zásad a účast na informačních schůzkách), střední úrovně (politický aktivismus a protesty, neformální konzultace), až po vysokou úroveň (právně závazná poradní fóra, přímá občanská autonomie, legislativní suverenita). Mezi účastníky mohou být jednotliví občané, občanská společnost, média, odborníci na emise, podnikatelé a korporace, volení zástupci a sociální útvary, jako jsou internetové stránky a školy. V praxi jsou všechny modely politiky v oblasti životního prostředí směsicí demokratických a autoritářských rysů (Gilley 2012).

8 DEMOKRATICKÝ ENVIRONMENTALISMUS

Během **třetí vlny demokratizace** (70. léta 20. století (S. Huntington)) se znovu vzbudil zájem o liberální návrhy týkající se příznivých účinků demokracie na mezinárodní záležitosti. Velká pozornost byla zaměřena na její dopady na mír a rozvoj. Proto se stále více objevuje i otázka, jaký dopad (pokud vůbec nějaký) může mít **demokracie** na environmentální činnost. Velká část literatury o životním prostředí prozatím dopady politického systému ignorovala. Jak ovšem jiné výzkumy naznačují, je dokázáno, že rozvoj, industrializace a kapitalismus jsou velmi známé předpoklady ke zhoršování životního prostředí. Jelikož většina demokracií je vysoce rozvinutá, industrializovaná a kapitalistická, mnoho environmentalistů v demokratických zemích zaujalo spíše pesimistický pohled na ochranu životního prostředí (Page, Redclift, 2002).

V **70. a 80. letech** byly dominantními myšlenkami na jedné straně autoritářský model a na druhé straně anarchický model. Oba modely sdílely navzdory svému radikálnímu odporu k sobě navzájem vnímání ekologické krize a přesvědčení, že tato krize si vyžádá rychlou a dramatickou transformaci zavedeného řádu (Parola, 2013). Jak již bylo zmíněno v polovině 70. let William **Ophuls** a Robert **Heilbroner** publikovali díla, která tvrdila, že demokracie nemusí být za všech okolností nejlepším typem vlády na ochranu kvality životního prostředí. Cítili, že demokracie se nedokáže vyrovnat s rostoucí úrovní nedostatku zdrojů a zhoršováním životního prostředí a aby se zabránilo ekologickému ničení mohly by být autoritářské režimy nezbytné (Heilbroner, 1974; Ophuls, 1977).

Zatímco někteří předpokládali, že záchrana životního prostředí vyžaduje silný stát, dokonce i autoritářský režim, a že demokracie nejsou schopny zvládnout společnou tragédii, pozdější literatura naznačuje optimističtější pohled (Page, Redclift, 2002). Řada autorů reagovala na tyto výzvy a tvrdila, že **demokracie a kvalita životního prostředí** jsou slučitelné a že podpora totalitarismu z environmentálních důvodů nesloužila environmentálnímu hnutí. Vyvinula se skupina autorů literatury, která s kvalifikací podporuje vztah mezi demokracií a kvalitou životního prostředí (Winslow, 2005).

Od **90. let 20. století** přišly různé teorie, které, i když jsou vždy vůči ekologické kapacitě liberálně-demokratických institucí skeptické, vykonstruovaly silné demokratické alternativy, které vycházejí ze stávajících liberálně demokratických režimů, prostřednictvím evoluce, nikoli revoluce (Page, Redclift, 2002). Ve vlivné knize **Kennedy** řadí populační explozi a zhoršování životního prostředí na svůj seznam světových problémů a dospívá k závěru, že politické vedení

je pro budoucnost lidstva klíčové, přestože naše úsilí může mít jen okrajový vliv na hluboké hnací síly dnešního světa (Kennedy, 1993).

Několik studií, jako je například **Dahlova**, se zabývalo tím, jak různé aspekty demokracie ovlivnily environmentální politiku v hrstce západních zemí, a dospělo k závěru, že politické systémy, které zdůrazňují participaci, mají tendenci uskutečňovat méně škodlivé environmentální politiky. Stejný autor poukazuje na to, že **environmentální hnutí** s malým vlivem na domácí politický systém mají tendenci podporovat regionální a mezinárodní integraci za účelem zvýšení jejich politické moci (Dahl, 1994).

Pokud chceme mluvit o pozitivním přístupu, je důležité zmínit **Payna**, který identifikoval několik důvodů, proč by demokratické režimy měly být pro životní prostředí méně škodlivé než nedemokratické. **Zaprvé**, demokracie podporují individuální politická práva a volný tok informací. To upřednostňuje růst opozice a má zásadní význam pro vytváření environmentálních tlakových skupin. **Zadruhé**, demokracie jsou vnímavější než autoritářské režimy. Prostřednictvím systému kontroly a rovnováhy, svobodného tisku, organizovaných zájmových skupin a dalších sociálních sil musí brát demokratické vlády problémy životního prostředí vážněji než nedemokratické státy. Demokracie tedy umožňují větší **svobodu** při politizaci nových otázek. Lze tvrdit, že tento bod platí pouze v případě, že voliči preferují opatření šetrná k životnímu prostředí nad jinými obavami, jako jsou pracovní místa, bohatství atd. Vlastní zájem nebo skupinový zájem však není jediným základem pro změnu politických agend. Veřejná sféra v demokraciích hraje konstruktivní roli při identifikaci problémů (Payne, 1995).

Za třetí, demokracie jsou lepšími „**studenty**“ (lépe se učí novým věcem) než autoritářské režimy. Otevřenost demokracií podporuje tok informací o úspěchu a neúspěchu životního prostředí doma i v zahraničí. To umožňuje demokraciím, aby byly pružnější a lepší v mezistátním učení o životním prostředí. **Začtvrté**, demokracie se ochotněji účastní globální spolupráce v oblasti životního prostředí. **Payne** tvrdí, že demokracie budou citlivější na dodržování pravidel a norem, a proto se s větší pravděpodobností přizpůsobí standardu a pravidlům dohodnutým v environmentálních smlouvách a rozhodnutích mezinárodních organizací. Úspěšná mezinárodní **spolupráce** však může stanovit standard, který formuje chování i nedemokratických států. A konečně, podle Payna poskytuje otevřená tržní ekonomika – rys jakékoli demokracie – nejlepší pobídky pro odpovědnou politiku v oblasti životního prostředí. Tyto pobídky lze zavádět prostřednictvím právních norem, jako je zásada

„znečišťovatel platí“, regulační politikou nebo přímým vyjednáváním mezi znečišťovatelem a znečištěným (Payne, 1995).

Budou-li mít vážné problémy v oblasti životního prostředí život ohrožující charakter, nebo bude-li se zdát, že by mohly, je pravděpodobné, že demokracie budou na tyto problémy reagovat se zvláštní **naléhavostí**, zatímco v autoritářských státech by dostaly nižší prioritu než ideologické nebo mocensko-politické cíle režimu (Page, Redclift, 2002). Vzhledem k tomu, že elity mají tendenci těžit z degradace životního prostředí, zatímco negativními důsledky je ovlivněna celá populace, může sdílení moci, ke kterému dochází v demokratických režimech, krotit aktivity degradace realizované právě elitami. Mezi další důvody **pozitivního vztahu** mezi kvalitou životního prostředí a demokracií patří: odpovědnost lídrů, což jim ztěžuje osobní prospěch ze zhoršování životního prostředí, nebo přítomnost nevládních organizací, které mohou pomáhat informovat veřejnost o problémech životního prostředí, mohou působit jako hlídací psi ve veřejných agenturách a mohou přímo lobovat u členů vlády (Winslow, 2005).

Hlavním tématem výzkumu **vztahu mezi demokracií a životním prostředím** je zajistit udržitelnost životního prostředí při zachování demokratických hodnot a postupů. Tyto dva ideály jsou často chápány jako konfliktní. Pokud občané přisoudí ekologickým hodnotám nízkou prioritu, úsilí o posílení ochrany životního prostředí a udržitelnosti prostřednictvím demokratických procesů může ochabovat. Pociťované napětí mezi demokracií a udržitelností je posíleno dvěma pozoruhodnými rysy současné politiky: vzestupem populismu a nacionalismu v mnoha zemích uprostřed klesající důvěry veřejnosti v demokratické instituce a mezinárodní organizace a rozšířený názor, že svět vstoupil do stavu ekologické nebo klimatické nouzové situace vyžadující rychlou a rozsáhlou reakci. Oživení **environmentálního aktivismu**, zejména mezi mladými lidmi, zároveň nabízí obnovenou naději, že demokratické praktiky mohou existovat společně s pokrokem směrem k udržitelnosti. **Environmentální demokracie** tvrdí, že smíření mezi ideály lze dosáhnout do značné míry reformou stávajících institucí liberální demokracie a kapitalismu za účelem začlenění environmentálních hodnot a rozšíření participativní správy (Midlarsky, 1998).

9 ČÍNA VS TCHAJ-WAN

Zeměmi, na kterých bude vztah ochrany životního prostředí a politického režimu v této práci zkoumán, jsou **Čína** a **Tchaj-wan**. Ve východní Asii, mezi Žlutým a Východočínským mořem na východě, Střední Asií na západě a mezi Ruskem na severu a Jihočínským mořem na jihu se nachází obrovská země, **Čínská lidová republika**. Nejlidnatější stát světa, kde dnes žije okolo 1,4 miliardy lidí je zároveň zemí s třetí největší rozlohou. Čína je také známá svou tradicí autoritářského vládnutí. Státní moc je v rukou Komunistické strany Číny a hlavu státu dnes představuje Si Ťin-pching. Zároveň se Čína pyšní bohatými zásobami přírodních zdrojů, které jsou v současnosti bohužel značně ohroženy.

Pouze několik stovek kilometrů od východního břehu Čínské lidové republiky, se nachází stát, rozkládající se na stejnojmenném ostrově **Tchaj-wan**, plným názvem, Čínská republika. Čína legitimitu Čínské republiky popírá a prohlašuje Tchaj-wan za jednu ze svých provincií, bez ohledu na to, že území Čínské republiky nikdy nezískala. Tchaj-wan dnes představuje jednu z nejpříkladnějších demokracií světa v čele s prezidentkou Tsai Ing-Wen.

K rozporu mezi zeměmi došlo po druhé světové válce, kdy v pevninské Číně probíhaly boje mezi nacionalistickými vládními silami a Čínskou komunistickou stranou. V roce 1949 zvítězili komunisté a jejich vůdce Mao Ce-tung ovládl Peking. Mezitím nacionalistická strana, známá jako **Kuomintang**, přesídlila na nedaleký Tchaj-wan (Brown, 2022). Kuomintang je od té doby jednou z nejvýznamnějších tchajwanských politických stran – vládne ostrovu po značnou část jeho historie (Brown, 2022).

V 80. letech 20. století se vztahy mezi Čínou a Tchaj-wanem začaly vylepšovat. Čína předložila vzorec, známý jako „**jedna země, dva systémy**“, podle kterého by Tchaj-wan získal významnou autonomii, pokud by přijal sjednocení s Čínou. Tento systém byl založen v Hongkongu jako lákadlo obyvatel Tchaj-wanu zpět na pevninu. Tchaj-wan nabídku odmítl, ale některá pravidla pro návštěvy a investice v Číně povolil. V roce 1991 také prohlásil válku s Čínskou lidovou republikou na pevnině za ukončenou. A v roce 2000, když Tchaj-wan zvolil Chen Shui-bian prezidentem, byl Peking znepokojen. Chen otevřeně podporoval „nezávislost“. Rok poté, co byl Chen v roce 2004 znovu zvolen, Čína schválila takzvaný **zákon proti odtržení**, který stanoví právo Číny použít „**nemírové prostředky**“ proti Tchaj-wanu, pokud se pokusí odtrhnout od Číny. Chena vystřídala Ma Ying-jeou, která se po nástupu do úřadu v roce 2008 snažila zlepšit vztahy s Čínou prostřednictvím ekonomických dohod. O osm let později, v roce 2016, byla zvolena současná tchajwanská prezidentka **Tsai Ing-wen**. Vede

Demokratickou pokrokovou stranu (DPP), která se kloní k případné oficiální nezávislosti na Číně (BBC, 2021).

V současnosti pouze 13 zemí (plus Vatikán) uznává Tchaj-wan jako suverénní zemi. Čína vyvíjí značný diplomatický tlak na ostatní země, aby Tchaj-wan jako stát neuznaly, nebo aby udělaly cokoli, co uznání předpokládá. Tchajwanský ministr obrany v roce 2022 prohlásil, že vztahy s Čínou jsou **nejhorší** za posledních 40 let (Brown, 2022). O „nové“ invazi na Tchaj-wan uvažovali čínští vojenští stratégové již po celá desetiletí, až za vlády prezidenta Si Ťin-pchinga je však tento scénář stále pravděpodobnější. Vzestup prezidenta Si Ťin-pchinga s jeho zaměřením na centralizované řízení a novou, profesionálně řízenou moderní armádu spustil po celém světě poplašné zvony. Prohlášení prezidenta o tchaj-wanském separatismu jako vážném nebezpečí pro čínskou suverenitu, znovu zaměřilo celosvětovou pozornost na možnost, že by Čína mohla použít sílu k **dobytí ostrova**. Hlídkování a přelety letadel čínského letectva nad tchajwanským vzdušným prostorem naznačují, že by k takovému útoku mohlo dojít ve velmi blízké budoucnosti (Gatopoulos, 2022).

10 ČÍNA

10.1 ČÍNA A JEJÍ ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Zhoršování životního prostředí v Číně je v posledních dvou desetiletích stále závažnější, podle některých odhadů až alarmující (Jahiel, 1998). Po 40 letech rychlého hospodářského růstu se Čína stala největším **ekonomickým subjektem** v Asii a druhým největším na světě. Průměrné roční tempo hrubého domácího produktu Číny dosáhlo od roku 1978 do roku 2017 růstu 12 % (Yang a spol., 2018). Čína má také nejvyšší spotřebu fosilní energie a s rostoucí populací 1,3 miliardy patří k nejvíce znečištěným zemím světa. Tento režim extenzivního růstu vyčerpá velké množství zdrojů včetně vody, půdy, nerostů, lesů, pastvin a druhů a přinesl vysoké emise znečišťujících látek. Samotná velikost Číny spolu s rychlostí rozvoje způsobuje, že se její ekologické problémy přelévají i do zbytku světa, a to nejen vlivem jejich požadavků na světové ceny, ale také přeshraničním znečištěním v podobě kyselých dešťů a prachových bouří, v přispívání ke globálnímu oteplování a poškozování ozonové vrstvy (Zhang, Wen, 2001). Po většinu své minulosti, včetně vlády předsedy Maa, považovala Čína přírodu spíše za omezení, které je třeba „zvládnout nebo překonat“, než za něco, čemu je třeba „vyhovět a zachovat“. Pro ústřední vládu a mnoho Číňanů se tento postoj již změnil (MacBean, 2007).

Pravděpodobně nejzávažnějším problémem dnešní Číny je **nedostatek vody**. V minulosti měl Jih Číny a jeho velké řeky Jang-c'-ťiang a Žlutá řeka přispět k devastování země a smrti tisíců lidí při velkých povodních. V poslední době však dokonce i na jihu udeřila sucha. V roce 2005 došlo v provincii Guangdong k 40 % poklesu srážek. Na severu je nedostatek vody trvalým problémem, který se nyní zhoršuje rostoucí poptávkou a mnoha lety strašlivého znečišťování (MacBean, 2007). K nedostatku vody v Číně přispívají tři faktory: nerovnoměrné prostorové rozložení vodních zdrojů; rychlý ekonomický rozvoj a urbanizace s velkým a rostoucím počtem obyvatel; a špatné hospodaření s vodními zdroji (Jiang, 2009). Voda je využívána téměř ve všech odvětvích průmyslu a často tedy dochází k její nadměrné spotřebě. Vážný nedostatek vody by mohl velmi ochromit čínskou ekonomiku (MacBean, 2007). Snížený průtok vody v řekách a klesající hladiny v jezerech pak dále zvyšují koncentraci znečišťujících látek. (Li Zhidong, 2003).

Ve venkovských oblastech jeden ze tří lidí nemá přístup k nezávadné pitné vodě. Více než 100 měst trpí nedostatkem vody a polovina z nich je považována za vážně ohrožená. Zásoby sladké vody v Číně na osobu činí něco málo přes 2 000 m³ na osobu ve srovnání se světovým

průměrem téměř 6 500 m³. Hladiny podzemní vody ve velké části severní Číny klesají každý rok o metr nebo více. Situace je bezútěšná a posouvá Čínu k různým metodám zvyšování zásob vody (MacBean, 2007). Snaží se však také využívat různá udržitelná řešení jako je, infrastruktura šetřící vodu, technologická vylepšení, participativní zemědělské vodní plánování a samospráva, nebo přidělování a hospodaření s vodou podle spotřeby (Cho, 2018).

Dalším vážným problémem je **znečištění vod**. Podle statistických údajů o kvalitě povrchové vody v sedmi hlavních čínských povodích činil podíl vody považované za nevhodnou pro přímý lidský kontakt 53,8 % ze sledování úseků povodí Haihe, a 50,9 % z povodí Liaohe (Cai a spol., 2020). Další výzkum věnující se podzemním vodám ukazuje, že pouze 6,6 % městských podzemních vod je vhodných k pití. Celkově byl stav téměř 60 % čínských podzemních vod hodnocen jako „relativně špatný“ nebo „velmi špatný“. Vzhledem k tomu, že znečištění je označováno jako zodpovědné za některá předčasná úmrtí obyvatel, stalo se hlavním veřejným problémem a představuje překážku pro pokračující rozvoj Číny (Bertelsmann Stiftung, 2022).

Co je ovšem pro Čínu z hlediska environmentálních výzev typické a každý si to nejspíš při představě Číny vybaví je **znečištění ovzduší**. Z 522 měst sledovaných v roce 2005 bylo 11 % považováno za silně znečištěné a pouze 56 % mělo kvalitu ovzduší splňující normu State Environmental Protection Administration of China (SEPA). Hlavními látkami znečišťujícími ovzduší jsou pevné částice (PM), SO₂ a oxidy dusíku (NO_x) (SEPA,2006). Hlavní příčiny, charakteristiky a budoucí trendy znečištění ovzduší v Číně souvisejí s energetickým sektorem a také s průmyslovým rozvojem, dopravou a urbanizací. Spalováním uhlí se uvolňuje odhadem 70 % celkového kouře (aerosolů), 90 % SO₂ a 67 % NO_x (Zhang, 2007). Více než 60 % čínské energie pochází z uhlí, většinou z hnědého uhlí s vysokým obsahem síry, které je hlavním producentem pevných částic a oxidu siřičitého a zároveň hlavní příčinou kyselých dešťů, které ohrožují lesnictví a zemědělství jak v Číně, tak v sousedních zemích (MacBean, 2007).

V roce 2018 Čína vypustila 10,064 megatun oxidu uhličitého, což je nejvyšší celkové množství na světě a daleko předčí i Spojené státy. V přepočtu na hlavu jsou však čínské emise výrazně nižší než ve vyspělých zemích Asie a poloviční než ve Spojených státech. Přesto se v listopadu 2014 Spojené státy a Čína dohodly na snížení emisí CO₂. Čína slíbila omezit své emise do roku 2030 a Spojené státy se zavázaly snížit emise do roku 2025 o 28 % pod úroveň z roku 2005. Emise zůstaly mezi lety 2013 a 2018 převážně stabilní, to bylo však spíše výsledkem zpomalení poptávky než snahy o snížení emisí (Bertelsmann Stiftung, 2022). Z článku The Economist z roku 2021: „Podle stupnice, kterou používá projekt World Air Quality Index, nezisková

skupina, která monitoruje znečištění, koncentrace PM_{2,5} v Pekingu, zvláště škodlivých částic, které se mohou dostat do krevního řečiště, dosáhla vrcholu 655 v pondělí v časných ranních hodinách. Cokoli nad 300 je považováno za nebezpečné. PM₁₀, o něco větší částice, která může proniknout hluboko do plic, překonala maximální hodnotu monitoru 999. Obyvatelé Pekingu jsou na silné znečištění zvyklí, ale pondělí znamenalo jedny z nejhorších podmínek od roku 2012, kdy sestoupil hustý smog, kterému se říká „airpokalypsa“ (The Economist, 2021)

Kvůli znečištění ovzduší i vod se škodlivé látky a odpady dostávají i do **půd**. Nejrozšířenější je znečištění způsobené anorganickými látkami. **Kontaminace** těžkými kovy, která je způsobena především antropogenní činností, představuje hrozbu pro lidské zdraví v průmyslových i zemědělských oblastech Číny (Li a spol. 2019). Od roku 1998 do roku 2005 se zemědělská půda snížila o 7,6 milionu ha, což je 6,2 % z celkové orné půdy (SEPA,2006). Aby bylo dosaženo vyšší produkční rychlosti ze zbývající menší plochy obdělávatelné půdy, stala se Čína největším světovým spotřebitelem hnojiv a druhým největším spotřebitelem pesticidů (Liu a spol., 2005).

Mezi další hlavní faktory zhoršování životního prostředí tedy patří stékání hnojiv do jezer, řek a moří, ztráta pastvin, eroze půdy ale i **deforestace** nebo desertifikace. Vzhledem k tomu, že čínské lesy byly již v průběhu staletí káceny kvůli palivu, válkám nebo půdě pro zemědělství, nejsou v pozici, aby vydržely takovou rychlost čerpání. Pokrytí Číny lesy je nyní hluboko pod světovým průměrem. Důsledky takového odlesňování zahrnují ztrátu biologické rozmanitosti, erozi půdy a záplavy (Economy, 2011). Většina čínského odlesňování v „moderní době“ proběhla mezi lety 1840 a 1949, zejména v důsledku velkého nárůstu čínské populace za posledních 300 let, což způsobilo velké požadavky na potraviny a palivo a přírodní zdroje (Zhang a spol., 2022). Přestože ztráta lesů není jediným zdrojem ztráty biologické rozmanitosti, může být významným nástrojem k ubývání dalších organismů. Stejně jako několik zemí v Asii má Čína velké množství ohrožených druhů savců, ptáků a rostlin vyšších řádů (Tisdell, 1996).

Čína je vážně postižena také **desertifikací**. Na vině je kombinace environmentálních a lidských faktorů, a změna klimatu situaci nadále zhoršuje (The World Bank, 2019). Šíření pouští je hlavním problémem zejména na severu. Již více než čtvrtinu čínské pevniny tvoří poušť a na severozápadě se míra šíření pouští stále zrychluje (Economy, 2011). Autonomní oblast Ningxia Hui na severozápadě Číny je obklopena třemi velkými pouštěmi. Již více než šest desetiletí bojuje proti desertifikaci. V roce 2010 bylo 57 % jejího území neboli 2,97 milionu hektarů,

postiženo desertifikací. Hrozí, že rozšiřující se pouště zničí zemědělskou půdu a pohřbí vesnice, což nutí zdejší obyvatele opouštět své domovy (The World Bank, 2019).

10.2 ČÍNA A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Otázkou tedy je, jak se Čína tomuto postupnému ničení své země snaží zabránit? Skutečné kroky v boji proti znečištění životního prostředí začala Čína podnikat na počátku 70. let 20. století. Když Čína pořádala svou první národní konferenci o ochraně životního prostředí v roce 1973, téměř všechny velké řeky čelily zhoršujícím se podmínkám kvality vody, říční úseky v blízkosti měst a zásoby podzemní vody byly značně znečištěné, mnoho velkých měst bylo zamořeno dusivým vzduchem a smogem, velké plochy zemědělské půdy byly degradovány a průmyslové znečištění a znečištění pesticidy se stalo obzvláště závažným. Ve světle těchto skutečností Čína začala přistupovat k ochraně životního prostředí důsledněji s primárním důrazem na kontrolu a prevenci znečištění (Zhang, Wen a spol., 2002). Když se podíváme zpět, vývoj čínské politiky v oblasti životního prostředí a rozvoje prošel těmito **pěti velkými změnami**:

1. Postup přijetí ochrany životního prostředí jako základ státní politiky a zahrnutí strategie udržitelného rozvoje

V roce 1983 Státní rada Číny označila ochranu životního prostředí jako jednu ze dvou základních státních politik (přičemž druhou bylo plánování rodiny) Číny a zdůraznila, že environmentální problémy jsou stejně naléhavé jako populační problémy. Po vydání čínské **Agendy 21** následovala různá centrální oddělení a místní samosprávy formulováním sektorových a místních verzí Agendy 21, které měly být realizovány plánováním, legislativou nebo regulací, politikou, médii a účastí veřejnosti. Čína poté stanovila strategii **udržitelného rozvoje** jako jednu ze dvou základních národních strategií spolu se strategií „omlazení země prostřednictvím vědy a techniky“ (SDPC a spol., 1996).

2. Změna zaměření z kontroly znečištění k ekologické ochraně

Na začátku 70. let, kdy Čína zahájila své počáteční snahy o ochranu životního prostředí, se pozornost soustředila na čištění odpadních vod, odpadních plynů a odpadních zbytků z průmyslových odvětví. Od 80. let až do počátku 90. se stále kladl důraz na **kontrolu znečištění**. Po velké povodni v roce 1998 byla uznána naléhavost **ekologické ochrany**. Rozdílem kontroly znečištění a ekologické ochrany byl mimo jiné rozsah a zaměření – kontrola znečištění se týkala opravdu především znečištění a jeho případného omezení, zatímco

ekologická ochrana měla širší záměr ochrany přírodních zdrojů, a především prevence jejich ohrožení. Čínská vláda tedy přijala zásadu „věnovat stejnou pozornost kontrole znečištění i ekologické ochraně“ a podle toho zavedla řadu opatření, jako je **zákaz těžby** přírodních lesů v horním a středním toku řeky Jang-c'-t'iang a Žluté řeky, upřednostnění ekologické obnovy během velkého rozvoje západní Číny a mimo jiné přeměna strmé orné půdy zpět na lesy a pastviny. To signalizovalo historický posun zaměření v rámci ekologické ochrany Číny ve velkém měřítku (Zhang a spol., 2008).

Prímým důsledkem této změny se rapidně zvýšil počet a rozloha **přírodních rezervací**. Ke konci roku 2003 bylo zřízeno 1999 přírodních rezervací pokrývajících 14,4 % celkové rozlohy země (SEPA, 2004). Po zřízení přírodních rezervací bylo místním obyvatelům zakázáno využívat přírodní zdroje. Místním samosprávám zároveň chyběly finanční kapacity, které by pomohly obyvatelům přestěhovat se do rozvinutějších oblastí nebo kompenzovat ztrátu jinými prostředky. Konečným výsledkem byl stále vážnější **konflikt** mezi přírodními rezervacemi a místními komunitami (NED, SEPA, 2002).

3.Přechod z přístupu end-of-pipe treatment k přístupu kontroly zdroje

Na začátku 90. let se regulační orgány pokusily podpořit strategii kontroly znečištění „**Three Shifts**“. Kontrola znečištění na podnikové úrovni se posunula od regulace end-of-pipe (technologie filtrování látky před tím, než je zpět vypuštěna do přírody) směrem ke kontrole celého procesu (Wang, 1999). Během let 1996–2000 Čína **přinutila** více než 80 000 malých podniků v 15 silně znečišťujících průmyslových odvětvích uzavřít nebo zastavit výrobní linky. Z dalších 238 000 znečišťujících podniků po celé zemi více než 90 % dosáhlo požadovaných emisních norem. Všechny tyto úspěchy byly výsledkem politik navržených ke snížení znečištění přímo u zdroje. V posledních letech se Čína snaží přesunout těžiště kontroly znečištění z „end-of-pipe“ ke **kontrole zdroje** úpravou ekonomických struktur. Čína tak aktivně podporuje high-tech průmysl a terciární průmysl. Posun v omezování průmyslového znečištění vyvolal příznivé účinky, i když míra úspěchu se lišila (SMC, 2004).

4.Přechod od kontroly bodových zdrojů k regionální správě životního prostředí

Politika "Znečišťovatel platí" se soustředila hlavně na kontrolu bodových zdrojů a kontrolu koncentrace. Tři státní útvary společně vyhlásily národní plán, jehož cílem bylo uplatňovat kontrolu nad hrubými emisemi 12 primárních znečišťujících látek (např. kouřový prach, SO₂, CHSK, kadmium, olovo a pevné odpady atd.) (SDPC a spol., 1996). Od roku 1996 Čína zavádí

The Transcentury Green Engineering Program (fáze I a II), který se zaměřuje na „**Tři řeky**“, „**Tři jezera**“, „**Dvě zóny**“, „**Jedno město**“ a „**Jedno moře**“. Tento program podporuje řešení znečištění životního prostředí v klíčových povodích a regionech. Mezi centrální opatření programu patří: kontrola celkového množství vypouštěných znečišťujících látek, politika poplatků za znečištění a energetická politika zaměřená na nahrazení uhlí plynem a elektřinou. Tyto politiky podporovaly **kontrolu znečištění** ze strany podniků, výstavbu městské environmentální infrastruktury a přispěly ke zlepšení kvality životního prostředí v určitých oblastech (SEPA, 2004).

5. Odvrátit se od přístupu založeného na administrativním řízení k přístupu založenému na právních a ekonomických nástrojích

Národní lidový kongres jako nejvyšší orgán má na starosti legislativu. Do roku 2000 Čína formulovala **6 zákonů** o životním prostředí včetně zákona o ochraně životního prostředí a **12 zákonů** o přírodních zdrojích včetně zákona o lesích. V roce 1997 byla do trestního zákona přidána novela, která řeší a definuje „zločiny za poškozování životního prostředí a ničení zdrojů“. Státní rada vydala 28 správních **nařízeních** v oblasti životního prostředí, včetně nařízeních o přírodních rezervacích. SEPA formulovala 427 ekologických norem a různé provinční vlády formulovaly více než 900 místních ekologických zákonů a předpisů. Všechny tyto zákony a předpisy přispěly k vytvoření čínského environmentálního právního rámce. Zatímco pravomoc **dozoru a monitorování** většinou přísluší donucovacím orgánům, všechna tato oddělení a instituce jsou zodpovědná za zajištění toho, aby průmysloví znečišťovatelé přijímali opatření ke kontrole znečištění (Zhang a spol., 2008).

SEPA a úřady pro ochranu životního prostředí nižší úrovně (EPB) využívaly k řešení problémů řadu nástrojů, včetně přístupů velení a řízení, ekonomických nástrojů, dobrovolných akcí a účasti veřejnosti. Regulační a administrativní rámec pro kontrolu znečištění je dnes poměrně komplexní a je neustále aktualizován a rozšiřován pro zlepšení účinnosti a pokrytí dalších vznikajících problémů. Ústřední vláda poskytla podporu prostřednictvím aktů politiky a financí pro úsilí regionální správy životního prostředí. Kromě toho se postupně zvyšují úrovně **poplatků** za znečištění a proběhl také výzkum, jak zavést **ekologické zdanění**, které je již dnes v provozu (Zhang a Wen, 2001).

Přezkoumání vývoje čínské politiky v otázkách životního prostředí za několik posledních desetiletí umožňuje poskytnout poměrně přesný odhad toho, jak to bude vypadat v budoucnosti.

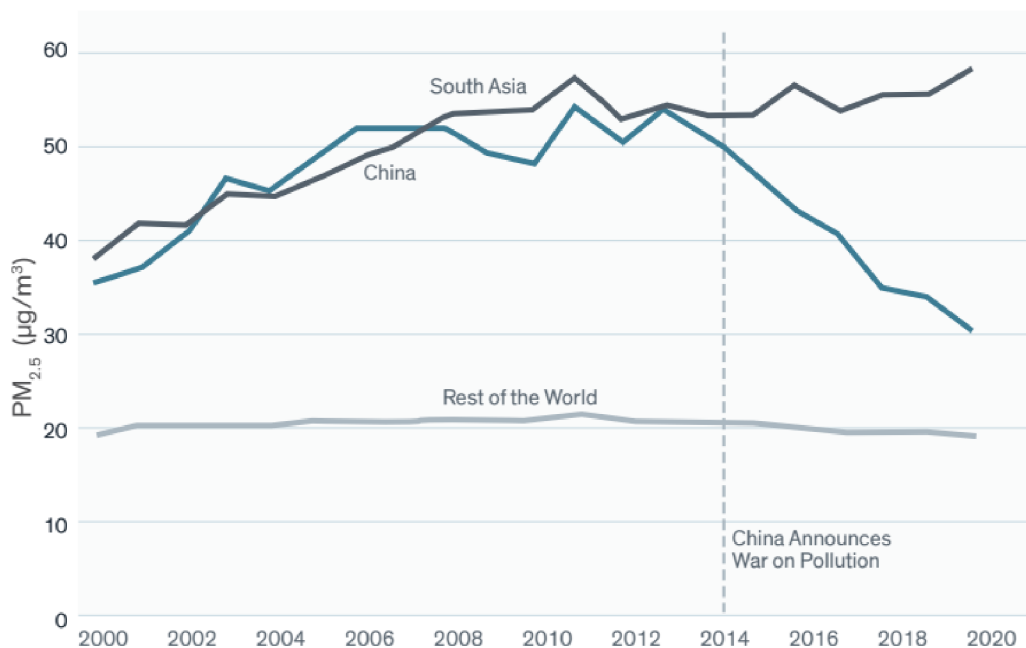
Reaktivní přístupy a nástroje z minulosti k řešení nadcházejících výzev, kterým Čína čelí už stačit nebudou. Díky pokračujícímu úsilí po mnoho let se stav životního prostředí a rozvoje v Číně postupně mění. S velkým množstvím vypouštěných znečišťujících látek v celé zemi však zůstává znečištění **poměrně závažné** (Zhang a spol., 2008).

V roce 2015 dodávaly uhelné elektrárny 65,2 % čínské energie, oproti 69 % v roce 2010. Vzhledem k tomu, že čínské uhlí má vysoký obsah síry a spalování uhlí výrazně přispívá ke znečištění ovzduší, vláda postupně zakazuje používání uhelných kamen a nahrazuje uhlí plynem nebo elektřinou jako hlavní zdroje energie pro domácnosti. Příspěvek uhelných elektráren k energetickému mixu Číny má dále klesat ve prospěch vodní, větrné a jaderné energie. Neefektivní elektrárny se navíc zavírají. V dubnu 2014 byl poprvé po 25 letech novelizován zákon o ochraně životního prostředí, který **zrušil limity na pokuty pro znečišťovatele**. Problémem je však implementace, pobídky pro místní samosprávy, aby umožnily továrnám snižovat výrobní náklady znečišťováním životního prostředí, jsou vysoké a riziko odhalení nízké (Bertelsmann Stiftung, 2022).

V roce **2018** začala vláda odměňovat místní lídry za zlepšení životního prostředí a zároveň klást menší důraz na růst HDP. Do konce roku 2015 bylo z čínských silnic staženo téměř šest milionů vozů, které nespĺňovaly emisní normy. Čínská vláda podněcuje **inovace** v oblasti zelených technologií, aby čelila výzvám doma, ale také aby vyvážela technologie do zahraničí. V lednu 2020 vydala čínská NDRC (Národní rozvojová a reformní komise) **nařízení** zakazující do roku 2025 nerozložitelné tašky, jednorázová brčka a plastové předměty na jedno použití. Na konci roku 2020 zavedlo systémy třídění odpadu 46 pilotních měst. Do roku 2025 se plánuje implementace těchto systémů ve všech prefekturách a přímo spravovaných městech. V prosinci 2020 Si Ťin-pching oznámil, že Čína sníží do roku 2030 uhlíkovou náročnost o 60 % na základě úrovně z roku 2005 (Bertelsmann Stiftung, 2022).

Na následujícím grafu můžeme vidět, jak si Čína vede v boji se **znečištěním ovzduší** oproti ostatním zemím světa. **Graf 1** naznačuje, že již od roku 2012 se v Číně začaly projevovat následky dlouholetých snah o ochranu životního prostředí. Oproti ostatním zemím Jižní Asie trend Číny nadále klesá. Celkově lze tedy říct, že pokrok Číny v její „válce proti znečištění“ je pozoruhodný, zvláště když je zasazen do globálního kontextu (Greenstone a spol., 2022).

Graf 2: Trendy znečištění v Číně, Jižní Asii a ve zbytku Světa

(Greenstone a spol., 2022)

10.3 AUTORITÁŘSKÁ VLÁDA A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ČÍNĚ

Od nástupu Si Ťin-pchinga k moci v roce 2012 se pověst Číny v ochraně svého životního prostředí i režimu globální změny klimatu výrazně zlepšila. Počínající „zelená“ transformace Číny je částečně vyvolána působením nových aktérů ve správě životního prostředí, jejímž nápadným rysem je význam **environmentálních kampaní**, které nabízejí rychlé výsledky, ale z krátkodobého hlediska. Další vývoj přináší rostoucí využívání nových technologií a analýzy „velkých“ dat. V Číně dal vzniknout novým formám vládních a obchodních aliancí. Tito noví hráči a inovativní přístupy vnesly impuls do čínského systému správy životního prostředí a naznačují, že za určitých okolností mohou **autoritářské režimy reagovat na požadavky občanů**. Zbývá však zjistit, zda lze v oblasti životního prostředí dosáhnout dlouhodobých cílů, a to kvůli všudypřítomnému nedostatku odpovědnosti, oslabení občanské společnosti a velkým omezením účasti veřejnosti (Kostka, Zhang, 2018).

V poslední době začaly hrát významnější roli v aktivitách v oblasti ochrany životního prostředí čínské místní daňové úřady a místní policie. Nedávné zavedení **ekologické daně** podle nového zákona o dani na ochranu životního prostředí má výrazně zvýšit náklady na znečištění. Tato reforma, která je v platnosti od ledna 2018 ukončila systém poplatků za vypouštění

znečišťujících látek spravovaný místními úřady pro ochranu životního prostředí (EPB). Všeobecně se doufá, že tento krok donutí místní vlády, aby přestaly využívat mezery v zákonech a chránit znečišťující podniky, které nejvíce přispívají k místním příjmům a zaměstnanosti (Xinhua Net, 2018).

Další důležitou změnou z poslední doby je zřízení složek **environmentální policie** (EP) v různých regionech. První čínská jednotka EP byla vytvořena v roce 2008 ve městě Kunming a více než tucet obecních a provinčních vlád od té doby následovalo jeho příklad. Sledováním případů znečištění životního prostředí jako trestných činů úředníci očekávají, že průmysl bude více nakloněn dodržování čínských zákonů a předpisů v oblasti životního prostředí. Jak řekl jeden vládní úředník v Pekingu, „povinná opatření policie, včetně zadržení, odradí znečišťovatele“ (China Daily, 2017).

Kromě vstupu nových aktérů dochází také ke změně mezi hráči s dlouhodobou rolí v čínské správě životního prostředí. **Eaton a Kostka** se ve své studii o Čínské environmentální politice zaměřují na nedávné snahy o zlepšení právního environmentálního managementu v Číně a diskutují o rostoucím využívání významné moci **komunistické strany** v čínském státu (Eaton, Kostka, 2018). Například v oblasti vodohospodářství dostávají vysoce postavené stranické kádry ve velkých administrativních jednotkách **nejvyšší pravomoc** kontrolovat kvalitu vod a jiné požadavky ochrany povodí (Chien a Hong, 2018). V rámci systému „jedna řeka, jeden vůdce“, formalizovaném v dokumentu Ministerstva ochrany životního prostředí z roku 2009, jsou vyšší kádry na provinční nebo komunální úrovni označeny jako „náčelníci řek“ a mají za úkol řídit kádry na nižší úrovni, kteří dohlížejí na přítoky, které se vlévají do povodí pod dohledem „náčelníků řek“. Přesouváním odpovědnosti z vlád na stranické organizace hrají straníční vůdci stále důležitější roli v environmentálním managementu (Eaton, Kostka, 2018).

Ostatní aktéři, jako jsou například nevládní organizace, byli v posledních letech oslabeni (Mol, Carter, 2006). Když se podíváme zpět do první dekády jednadvacátého století, kdy se Čína připojila ke Světové obchodní organizaci (WTO), občanská společnost zabývající se životním prostředím si užívala více prostoru pro manévrování. Tato událost významně podpořila rozvoj čínské společnosti a národního hospodářství a přinesla větší pokrok, než se očekávalo (Halverson 2004). Za Si Ťin-pchinga se však prostor pro **environmentální nevládní organizace** (ENGO) stále více omezuje, zejména od doby, kdy v roce 2017 vstoupil v platnost nový čínský zákon o zahraničních nevládních organizacích. Registrační procesy se pro domácí

i zahraniční nevládní organizace staly mnohem obtížnějšími a jsou pod rostoucím tlakem vstupovat do aliancí s „vládními nevládními organizacemi“ (takzvané **GONGO**). Odborníci tedy naznačují, že v Číně vidíme postupné narušování „nevládní povahy“ nevládních organizací (Huang, 2017). Omezená účast občanů a již zmíněných nevládních organizací vytváří mnoho pochybností o efektivitě vznikající environmentální vlády Číny v dlouhodobém horizontu (Mol, Carter, 2006).

Další důležitá změna se týká nedávného přechodu z horizontálního (**kuai**) na vertikální (**tiao**) systém řízení v byrokracii životního prostředí. V rámci této nové reformy je řízení životního prostředí více centralizováno z nižší úrovně na úrovni provincií. Dříve dostával obecní Úřad pro ochranu životního prostředí (**EPB**) pokyny od úřadu na provinční úrovni, ale konečná rozhodnutí ve skutečnosti činila obecní vláda na horizontální (**kuai**) rovině. Vzhledem k tomu, že představitelé obcí často upřednostňovali ekonomické priority před ekologickými prioritami, často to vedlo k problémům „místního protekcionismu“ (Lorentzen a spol., 2014).

V roce 2016 Čína oznámila přechod k tomuto vertikálnímu systému řízení a nejprve jej zprovoznila ve 12 provinciích s plánem zavést jej na národní úrovni do roku 2020 (Zhou, 2020). Podle této nové reformy mají provinční **EPB**, spíše než místní vládní úředníci, pravomoc nominovat pozice ředitele a zástupce ředitele pro obecní EPB. Kromě toho bylo monitorování a inspekce životního prostředí, za které byly dříve odpovědné obecní a krajské úřady EPB, povýšeny na provinční úroveň (Ma, 2017). Ve zkratce, nyní většinu důležitých rozhodnutí provádí úřady na vyšší (provinční) úrovni. Nové restrukturalizace naznačují posílený závazek **Pekingu** zlepšit správu životního prostředí a zavést přísnější dohled nad místními samosprávami (Kostka, Zhang, 2018).

Další výraznou změnou v posledních letech bylo zvýšené používání restrikcí a **donucovacích** dohlížecích mechanismů. Podle revidovaného zákona o ochraně životního prostředí z roku 2014 čelí znečišťující společnosti přísnějšímu systému **pokut** prostřednictvím neomezených sankcí, vyšších minimálních pokut a denních pokut (EPL, 2015). Zatímco kdysi bylo běžné, že úřady na vyšších úrovních před neplněním environmentálních cílů ze strany místních úředníků a manipulací s údaji o životním prostředí zavíraly oči, dnes taková porušení často vedou k **přísným trestům**. Vlády na vyšší úrovni také zvýšily frekvenci kontrol (oznámených i neohlášených). Výzkumy naznačují, že tyto praktiky opravdu odrazují od porušování (Zhang, 2017).

Ačkoli Čína v posledním desetiletí experimentovala s některými novými přístupy a nástroji, implementace environmentální politiky i nadále silně závisí na přístupu **příkazu a kontroly** (Kostka, Mol, 2013). Vidíme také, že komunistická strana pro boj proti znečištění čerpá ze svých dlouholetých zkušeností s **vynucovacími mechanismy** ve stylu „top down“ kampaní. Mezi příklady patří kampaně z roku 2010 za „odstranění zaostalé výrobní kapacity“ a „uzavírání malých závodů“ a také Akční plán pro prevenci a kontrolu znečištění ovzduší (APAP) z roku 2013 (ambiciózní úsilí o nápravu vážného znečištění ovzduší v Pekingu-Hebei – oblast Tianjin). Mnohé z těchto kampaní využívaly poměrně drastická implementační opatření, jako je souhrnné uzavření znečišťujících závodů a také odříznutí přístupu továren k elektřině a vodě (Kostka, Hobbs, 2012).

Abychom to tedy shrnuli je nutno dodat, že konkrétní prostředky, jimiž Čína řeší své environmentální výzvy, se od jejích západních protějšků stále liší a takové nejspíš i zůstanou. Vývoj v posledním desetiletí skutečně ukazuje, že Čína rozhodně nesměruje k environmentálnímu státu se silnými demokratickými základy. Namísto toho současné trendy v řízení životního prostředí ukazují tendenci k centralizaci charakterizované posilováním a rekonstrukcí nástrojů „**top down**“ přístupu spolu se stále přísnějšími kontrolami občanské společnosti a účastí veřejnosti. To však neznamená, že čínský environmentální stát zcela ignoruje společnost. Naopak, rodící se zelená transformace Číny ukazuje, že „autoritářské státy mohou za určitých okolností reagovat na veřejné požadavky a správu životního prostředí lépe“ (Kostka, Zhang, 2018, str. 778). Značná zlepšení nacházíme v mnoha oblastech, jako je kontrola znečištění ovzduší, obnovitelné energie a elektrická vozidla. Mnoho omezení a výzev však zůstává pevně zakotveno v procesech vládnutí. Mezi ně patří všudypřítomný nedostatek odpovědnosti, špatná kvalita dat a řízení a velká omezení občanské společnosti a účasti veřejnosti. V souladu s tím zde shromážděná zjištění naznačují, že pochopitelné nadšení pro čínskou „zelenou“ transformaci ohledně postupů v budoucnosti by mělo být zmírněno zdravou dávkou skepse (Kostka, Zhang, 2018).

11 TCHAJ-WAN

11.1 TCHAJ-WAN A JEHO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

Před zrušením stanného práva v roce 1987 zažil Tchaj-wan tři desetiletí rychlé industrializace s malým nebo žádným zájmem o životní prostředí a přinesl několik problémů, které zhoršily kvalitu života i životního prostředí. V posledních dvaceti letech zaznamenal Tchaj-wan nárůst ekologických organizací, které do určité míry dosáhly pozoruhodných úspěchů v boji proti znečišťujícímu průmyslu nebo v ovlivňování environmentální politiky. I když se situace od 90. let výrazně zlepšila, mnoho problémů zůstává nevyřešených dodnes. Některé z nich jsou globálního rázu, jako jsou kyselé deště nebo nárůst skleníkových plynů a znečištění vodních toků, zatímco jiné se týkají místních problémů, které jsou specifické pro Tchaj-wan a jsou utvářeny jak jeho vývojovými rozhodnutími, tak jeho geografickými a přírodními charakteristikami (Grano, 2015).

Problémy zahrnují téměř všechny možné formy **degradace životního prostředí**, přičemž nejzávažnější je znečištění ovzduší, znečištění vody, hromadění pevných a nebezpečných odpadů, kontaminace půdy, hlukové znečištění, odlesňování a ohrožení existence mnoha druhů volně žijících živočichů. Zvláštní charakteristika Tchaj-wanu spočívá v intenzitě a rychlosti ničení na omezeném území přeplněném lidmi (Hsu, Cheng, 2019).

Znečištění ovzduší je na Tchaj-wanu důležitým environmentálním problémem a může být buď lokálně produkováno, nebo přepravováno na velké vzdálenosti z východní Asie. (Hsu, Cheng, 2019). Kontaminace byla v posledních letech pečlivě sledována pomocí indexu znečišťujících látek (PSI) vyvinutého Agenturou pro ochranu životního prostředí Spojených států amerických. Hlavními zdroji znečištění jsou automobilové, motocyklové a průmyslové emise. Počet automobilů a motocyklů za poslední tři desetiletí rapidně vzrostl. Znečištěný vzduch se často koncentruje v Taipei Basin, kde lidé žijí pod neustálými mračny prachu. Na již tak přeplněné silnice v Taipei však každý měsíc přibývají další auta a motocykly (Hsiao, 1989).

Ke zhoršení kvality ovzduší na Tchaj-wanu přispívají kromě automobilů také továrny. Na rozdíl od mnoha rozvojových zemí, kde jsou továrny obvykle soustředěny ve městech, jsou továrny na Tchaj-wanu roztroušeny po západních pobřežních pláních, ve městech i na venkově. Je to výsledek rané strategie průmyslového rozvoje Tchaj-wanu, kdy docházelo k výstavbě továren na venkově, aby vláda vyvážila hospodářský rozvoj mezi venkovem a městem (Hsiao, 1989). Podle Úřadu pro ochranu životního prostředí přibližně 40 % průměrných ročních koncentrací

PM2,5 (pevné/prachové částice) na Tchaj-wanu proudí ze zahraničí, zatímco zbývajících 60 % pochází z této země (Executive Yuan, 2020).

Jak již bylo zmíněno Tchaj-wan čelí mnoha typům znečištění, **znečištění vod** je však jedno z nejhorších. Tchaj-wanská vláda stále nestanovila potřebné předpisy, jak šetrně nakládat s odpady, což znamená, že se téměř všechen dostává do vod. To sice umožňuje jejich ekonomice větší svobodu při výrobě produktů, ale také to nevratně poškozuje životní prostředí (Massey, 2021). V roce 1998 Tchajwanský úřad pro ochranu životního prostředí (EPA) oznámil, že 16 % (2088 km) z celkové délky 21 hlavních tchajwanských řek bylo klasifikováno jako silně znečištěné, zatímco dalších 22 % bylo považováno za mírně a středně znečištěné (Putri a spol., 2018). Vzhledem k tomu, že tchajwanská zemědělská produkce závisí hlavně na zavlažování, znečištění řek poškodilo úrodu po celé Západní nížině a postižené oblasti se každým rokem rozšiřují. Znečištění řek také kontaminuje rybolov a způsobuje ubývání krevet, ryb a ústřic (Steering Committee, 1989).

V červenci 2000 bylo do druhé nejdelší řeky Kaoping vypuštěno 100 tun toxických rozpouštědel, což způsobilo, že tři miliony obyvatel města Kaohsiung a jeho okolí zůstaly pět dní bez pitné vody. V rámci největšího ekologického zločinu na Tchaj-wanu žalobci obvinili zpracovatele odpadu z „aféry Kaoping“ z nezákonného vypouštění tun toxických rozpouštědel do říčních systémů po celém ostrově (Agoramoorthy, Hsu, 2000).

Tchaj-wan má být jedním z nejdeštivějších míst na světě. Jeho klima je v severních a středních oblastech subtropické, na jihu tropické. V létě a na podzim jsou běžné tajfuny a také monzuny. Prší tu tak často, že na stanicích metra a v podnicích jsou umístěny deštníky, aby si je mohl kdokoli půjčit. Loni se ale stalo něco neobvyklého – ostrov nezasáhl žádný tajfun a za poslední rok pršelo velmi málo. To uvrhlo Tchaj-wan do nejhoršího **sucha** za posledních 56 let (Sui, 2021). Tajfuny pokrývají asi polovinu ročních potřeb vody na Tchaj-wanu, ale budou méně spolehlivé, protože změna klimatu již začala ovlivňovat nejen jejich cestu přes Asii a Tichomoří, ale také jejich intenzitu.

Řešení tchajwanské vodní krize bude pro vládu politicky obtížné. Jejich nádrže mohou podle Tchajwanské agentury pro vodní zdroje pojmout pouze 6,2 miliardy tun vody, ale sediment v mnoha z nich zabírá až 25 až 30 % kapacity. Stavba nových přehrad by byla politicky nepopulární kvůli jejich poškození životního prostředí, zatímco šetření vody by vyžadovalo zabývat se jedním z největších tchajwanských průmyslových odvětví – **zemědělstvím**. Více

než dvě třetiny vody na ostrově využívá zemědělský sektor, z nichž velká část jde na pěstování rýže na zaplavených polích a tropického ovoce (Hale, 2021). Podle definice Organizace spojených národů patří Tchaj-wan k zemím s **nedostatkem vody** (Wang *aspol.*, 2010).

Ve srovnání s otázkami znečištění ovzduší a vody je na Tchaj-wanu již asi tři desetiletí věnována jasná pozornost pouze **kontaminované půdě**. Hlavními typy degradace půdy na Tchaj-wanu jsou eroze půdy na svahu, acidifikace půdy, špatné odvodňování, zhutňování půdy, salinita půdy, nedostatek mikroživin, nedostatek vody v písčité půdě a kontaminace těžkými kovy (Chen *a spol.*, 2015). Většina zemědělských nížin na Tchaj-wanu je vážně kontaminována v důsledku čtyřiceti let průmyslového rozvoje a intenzifikace zemědělství. Mezi hlavní znečišťující látky způsobující kontaminaci půdy patří těžké kovy, pesticidy a toxické chemické látky. Hlavní zdroje těchto znečišťujících látek pocházejí nepřímě ze znečištěné závlahové vody a přímo z průmyslového odpadu a zemědělského odpadu, který obsahuje zbytky hnojiv a pesticidů (Steering Committee, 1989). Nadměrné používání hnojiv a pesticidů má za následek okyselení půdy, nedostatek zinku a degeneraci půdní úrodnosti. Kontaminuje také povrchové i podzemní vody, které jsou často zdrojem pitné vody v krajině (Bello, Rosenfeld, 1990).

O tom, že **průmysl** je na Tchaj-wanu znečišťovatelem číslo jedna, nemůže být pochyb. S výjimkou některých kovových odpadů, které se recyklují a znovu používají, je průmyslový odpad na Tchaj-wanu volně vypouštěn do vzduchu, vodních toků a půdy nebo je ukládán na skládkách a spálen na jakémkoli vhodném místě. Od té doby, co se továrny rozšířily po celém venkově, tyto odpady kontaminovaly půdy téměř po celém ostrově (Chi, 1994).

Mezi nejviditelnější účinky lidské stopy na Tchaj-wanu patří i zmenšení přirozeného lesního porostu (Williams, 1992). Tchaj-wan je hornatý ostrov. Nachází se zde 286 horských vrcholů vystupujících nad 3000 m nad mořem. To znamená, že velká plocha povrchu se rozléhá ve svazích, které nejsou příliš vhodnými pro nějaké využití, ať už zemědělského rázu či obyvatelného. Od 50. let však na Tchaj-wanu začalo přibývat čím dál více obyvatel a tím, že nížiny už byly téměř zaplněné obyvateli, docházelo k využívání i tohoto svahového terénu, a tedy k následné **deforestaci** (Tu, Chen, 2020).

Přírodní lesní plocha na Tchaj-wanu dnes zaujímá okolo 1,5 milionu hektarů, což představuje 73 % lesní půdy na celém ostrově (Executive Yuan, 2016). Odlesňování poskytlo různé environmentální a ekonomické příležitosti, ale také vytvářelo řadu negativních biologických a environmentálních problémů, včetně ničení stanovišť, sesuvů půdy, znečištění vody

a zanášení nádrží. Tchaj-wanské lesy prošly několika fázemi deforestace a následného zalesňování. Docházelo k přeměně půdy na zemědělskou, poté k omezování rozšiřování zemědělské půdy a k obnově lesů, vlivem urbanizace ke stavbě infrastruktury to znamená k dalšímu odlesňování, pak k následné ochraně lesů a tak dál. Dnes se Tchaj-wan snaží vybalancovat ekologii a ekonomiku pro udržitelný rozvoj například pomocí ekoturismu (Tu, Chen, 2020).

Nejen díky deforestaci na Tchaj-wanu dochází také k **ohrožení divoké zvěře**. Ačkoliv má Tchaj-wan jeden z pěti největších světových rybářských průmyslů, jeho vody jsou tak pusté díky nadměrnému rybolovu, že většina rybářských plavidel míří do vzdálených moří. Organizace Greenpeace varovala před obrovskými rybářskými flotily, jejichž metody riskují vyhlazení populací tuňáků. Tchaj-wan je také jedním z největších producentů a spotřebitelů žraločích ploutví, což přispívá k vyčerpání populací žraloků. Mnoho žraloků je hozeno zpět do moře, aby zemřeli poté, co jsou jejich ploutve odděleny. Medvědi ušatí tchajwanští na tom nejsou o moc lépe. Přestože jsou národním symbolem a jsou zákonem chráněni, čelí vyhynutí způsobenému pytláctvím, narušováním biotopů a lhostejností veřejnosti. Jiné druhy, jako je levhart oblačkový a východoasijská mořská vydra, jsou považovány za vyhynulé (Sui, 2011).

11.2 TCHAJ-WAN A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Tchaj-wan byl v 70. a na počátku 80. let totalitním státem a hlasy veřejnosti bylo možné slyšet jen zřídka. Tvorba politik se řídila spíše „top-down“ procesy než interaktivitou a ekonomického rozvoje bylo dosahováno na úkor životního prostředí (Gold, 1986). Udržitelný rozvoj jako téma veřejné politiky se objevil až po transformaci Tchaj-wanu na demokracii v polovině 80. let. Tento pojem byl však i v 90. letech stále nový a místy považovaný za „cizí“ pojem (Tang, 2000). Navzdory skutečnosti, že tvorba politiky v oblasti životního prostředí dostala ve vládě určitý význam, když byla EPA (Environmental Protection Administration) v roce **1987** povýšena na agenturu na úrovni kabinetu, znečištění v posledních dvou desetiletích nadále narůstalo. Dokonce i zavedení poplatku pro zabránění znečištění ovzduší v roce 1996 ukázalo, že se EPA zdála být příliš sladěná s průmyslovým sektorem, protože poplatek byl uvalen na automobily (které vypouštěly 7–10 % cílových znečišťujících látek) místo na znečišťující průmysl (Tang, Tang, 2000).

Rychlý rozvoj Tchaj-wanu v posledních několika desetiletích byl mezinárodně uznán jako „**ekonomický zázrak**“ (Gold, 1986). V důsledku toho však Tchaj-wan nadále platí vysokou cenu za zhoršování své základny přírodních zdrojů a životního prostředí (Agoramoorthy, Hsu,

2000). Environmentální povědomí je na Tchaj-wanu na vzestupu od 80. let, především kvůli silnému sociálnímu hnutí, které přimělo vládu, aby se ochrana životního prostředí stala hlavním faktorem plánování hospodářské politiky (Bertelsmann Stiftung, 2022). Dříve se tchajwanští ekologové opírali o politické spojenectví s Demokratickou pokrokovou stranou, nástupkyní demokratického hnutí od konce 70. let, aby dosáhli požadovaných politických reforem (Grano, 2015).

Tchajwanští **ekologičtí aktivisté** se poučili z bolestivých lekcí toho, jak nespolehlivý může být stranický spojenec, zvláště když byla v letech 2000–2008 u moci Demokratická pokroková strana, a rozhodli se vydat nový a politicky **nezávislejší kurz**. Vytvářeli dokumentární filmy, aby sdělili situaci v oblasti životního prostředí, demonstrovali vědecké důkazy, aby přesvědčili veřejnost, využívali všech institucionálních cest ke zdržování škodlivých rozvojových projektů (takzvané „participativní přístupy založené na pravidlech“), nebo podávali právní námítky proti exekutivnímu rozhodnutí. Jejich úspěchy jsou poměrně působivé. Podařilo se jim například přerušit výstavbu čtvrté jaderné elektrárny, napadnout zákonnost výstavby několika silnic atd. (Grano, 2015).

Tchaj-wan má dnes zavedený poměrně propracovaný regulační rámec pro politiku životního prostředí a panuje široká shoda, že ekonomický rozvoj musí být ekologicky udržitelný. V roce 2016 ministerstvo hospodářství (MOEA) zahájilo pětiletý akční plán pro „zelený obchod“, jehož cílem je snížit uhlíkovou stopu obchodu s produkty a službami a podpořit tchajwanské společnosti při plnění mezinárodních ekologických norem. V rámci vládního Programu rozvoje infrastruktury zaměřeného na budoucnost jsou vyčleněny značné zdroje na rozšíření výroby „zelené energie“ na Tchaj-wanu, zlepšení vodního prostředí a rozšíření železničního systému země (Bertelsmann Stiftung, 2022).

Ve stejném roce zvítězila **Tsai Ing-Wen** z Demokratické progresivní strany drtivě v tchajwanských prezidentských volbách a poprvé získala parlamentní většinu pro svou stranu, která se snaží o nezávislost. Třetí mírový mocenský obrat na Tchaj-wanu signalizoval rozhodnou porážku **Kuomintangu**, jehož osmileté funkční období vyvolalo širokou nespokojenost, zejména pokud jde o těsnější ekonomické a politické vazby s Čínou (Grano, 2015). Vláda Tsai zavedla řadu menších cílených iniciativ a programů na zlepšení kvality ovzduší a usnadnění dopravy šetrné k životnímu prostředí, včetně podpory cyklistiky a rozvoje „inteligentního“ řízení dopravy (Bertelsmann Stiftung, 2022).

Tchaj-wan je silně závislý na dovozu zdrojů energie, přičemž 97,9 % jeho celkových dodávek energie bylo v roce 2019 dovezeno. Energie se vyrábí hlavně spalováním fosilních paliv. Ve stejném roce tvořila ropa, uhlí a zemní plyn 91,7 % všech dodávek energie. Příspěvek jaderné energie a obnovitelných zdrojů k energetickému mixu Tchaj-wanu se během sledovaného období nepatrně zvýšil. V důsledku toho představují **emise skleníkových plynů** nejzávažnější dlouhodobý problém pro ekologickou výkonnost Tchaj-wanu. Rozvoj zelených technologií a mechanismů pro zvyšování energetické účinnosti je důležitým cílem tchajwanských vlád již od roku 2010. „Národní zelený plán pro nízkouhlíkovou energii a nízkouhlíkový plán“ z roku 2014 stanovil 10 jednotlivých opatření, včetně odpovídajícího regulačního rámce, snížení podílu energie získávané z fosilních paliv a environmentální výchovy a vzdělávání veřejnosti (Bertelsmann Stiftung, 2022).

V červnu 2015 byl legislativním dvorem (Yuan) schválen zákon o snižování a řízení skleníkových plynů, který stanovil cíl snížit do roku 2050 emise skleníkových plynů na Tchaj-wanu na méně než polovinu úrovně z roku 2005 (EPA, 2015). Tchaj-wan **nedosáhl** dostatečného pokroku v dekarbonizaci svého hospodářství, aby splnil sám deklarovaný cíl, kterým je dodržování Pařížské dohody o změně klimatu. Snížení emisí CO₂ je komplikováno rozhodnutím vlády **Tsai** (prezidentka) odstavit ze sítě tři tchajwanské jaderné elektrárny do roku 2025, což bylo hlavním cílem tchajwanského hlasitého ekologického hnutí. Vláda DPP je odhodlána postupně vyřazování dotáhnout do konce, navzdory referendu v roce 2018, které bylo proti konci jaderné energetiky na Tchaj-wanu. Aby se vyrovnalo snížení dodávek energie, administrativa navrhla rozšířit tchajwanské uhelné elektrárny, což vyvolalo mnoho protestů ekologických skupin. Doposud nebylo nalezeno žádné řešení, jak zajistit zásobování Tchaj-wanu po ukončení výroby jaderné energie (Bertelsmann Stiftung, 2022).

11.3 DEMOKRATICKÁ VLÁDA A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA TCHAJ-WANU

Jak již bylo řečeno nespokojenost obyvatel s vývojem životního prostředí se na Tchaj-wanu objevila na počátku roku **1980**. V té době bylo však ekologické hnutí do značné míry lokalizované a dezorganizované. Byli to především obyvatelé oblastí postiženými znečištěním, kteří iniciovali sporadické protesty proti soukromým společnostem nebo místním úřadům. V důsledku toho byly ekologické protesty malého rozsahu a umírněné a autoritářská centrální vláda, která soustavně silně podporovala rychlý hospodářský růst za každou cenu, byla zřídka jejich terčem (Kim, 2000). Širší ekologické hnutí se rozvinulo později společně s ochranářským hnutím, které kladlo důraz na zachování divoké zvěře a divočiny. Tomuto

ochranářskému hnutí se podařilo získat značnou pozornost veřejnosti. Stále jej však vedla volně organizovaná skupina novinářů, vědců a vládních úředníků, a proto postrádal jasnou strategii a jednotné vedení (Chan, 1993).

Teprve po období let 1986-1987 se **environmentalismus** objevil jako národní téma a ekologické skupiny na Tchaj-wanu se staly významnou politickou silou. Zejména rok **1986** se ukázal být rokem zlomovým. V dubnu 1986 vytvořili občané Taichung County výbor proti znečištění, který se měl postavit nebezpečným emisím z nedaleké chemické továrny San Yu. V přelomovém vítězství se skupinám nakonec podařilo továrnu uzavřít (Kim, 2000). Počet ekologických protestů začal brzy dramaticky narůstat a tato vítězství podnítila růst ještě více ekologických skupin. (Chan, 1993).

Zásadní událostí pro environmentální vzestup bylo také vytvoření **Tchajwanského svazu ochrany životního prostředí** (TEPU). Tato organizace byla založena 1. listopadu 1987 s cílem podporovat ochranu životního prostředí a ekologickou ochranu na Tchaj-wanu. TEPU byl původně složen z profesorů a dobrovolných studentů na National Taiwan University. Nyní se však rozšířil na organizaci s asi tisíci členy včetně univerzitních profesorů, učitelů, lékařů, studentů, dělníků, farmářů a mnoha dalších. Má deset místních poboček po celé zemi. TEPU stál v popředí ekologického hnutí v 90. letech 20. století, podporoval EPA (Správu ochrany životního prostředí) a prováděl environmentální vyšetřování (Arrigo, 1994).

Rok 1986, který znamenal kritický zlom pro environmentalismus na Tchaj-wanu, byl zároveň rokem důležitým z hlediska demokratizace země. 28. září 1986 byla založena již zmíněná **Demokratická pokroková strana** (DPP). DPP původně vytvořili rodinní příslušníci a obhájci politických vězňů, kteří byli dostatečně odvážní a riskovali svou svobodu a životy, aby se vzepřeli stannému právu a autoritářskému řádu jedné strany KMT. V průběhu let DPP nabírala na síle prostřednictvím každých voleb a nyní se rozrostla ze strany politických disidentů v největší opoziční stranu na Tchaj-wanu. DPP prosadila zásadní ústavní reformy, včetně zrušení **stanného práva** v roce 1987, parlamentních všeobecných voleb v roce 1992 a přímých prezidentských voleb v roce 1996 (Kim, 2000).

Od svého vzniku DPP, jejíž stranická barva je zelená, věnuje zvláštní pozornost otázkám životního prostředí a úzce spolupracuje se skupinami ekologického hnutí v občanské společnosti (Tang, Tang, 1997). Se vznikem DPP a jejím zaměřením na otázky životního prostředí se environmentalismus stal základní složkou prodemokratického hnutí v přechodných

a pozdějších fázích tchajwanské **demokratizace**. Rozvoj široce založeného ekologického hnutí a jeho pevné spojení s militantní opoziční stranou bylo největší výzvou pro autoritářský politický řád KMT a strategii industrializace orientované na růst (Kim, 2000).

Demokratický přechod na Tchaj-wanu v roce 1987 byl způsoben především jednostranným rozhodnutím nejvyššího vůdce KMT, Chang Ch'ing-kuo, zrušit stanné právo a postupně liberalizovat politický systém. Protože toto rozhodnutí bylo tak dramatické, nečekané a odvážné, někteří učenci soudí Changa jako prozíravého vůdce s velkou vizí demokratického Tchaj-wanu. Ve skutečnosti však bylo toto jednostranné rozhodnutí chytrou politickou taktikou, která měla podkopat prodemokratické spojení mezi politickými aktéry a aktéry občanské společnosti a zastavit další expanzi a posilování opozice. Takovým preventivním rozhodnutím by autoritářská vláda KMT mohla získat zásluhy za demokratizaci, oslabit opozici a získat nějaký čas pro řízenou politickou liberalizaci (Kim, 2000). Občanská mobilizace a disidentská politika se na Tchaj-wanu staly důležitějšími až později, ve fázi demokratické konsolidace. Dosavadní režim nebyl ani svržen, ani nahrazen. Ani neprošel žádnou zásadní proměnou. Namísto toho zůstal u moci během přechodu a kontroloval směr, tempo a politický program. (Tien, 1997).

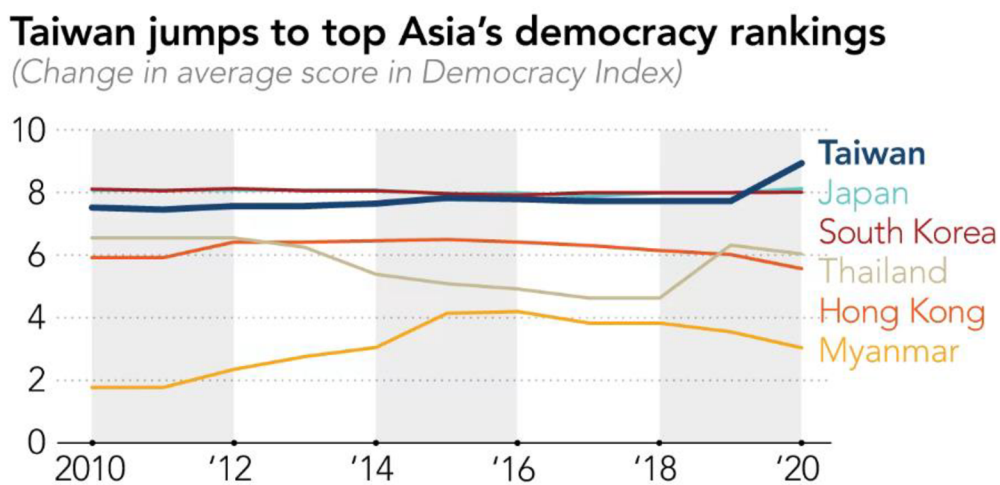
Tchaj-wan je často označován za příklad země, která se těší hladkému přechodu k **demokratizaci**. Demokratizace však pro mnoho skupin zabývajících se ochranou životního prostředí vytvořila jak příležitosti, tak i překážky (Tang, Tang, 1999). Po roce 2000, kdy poprvé vládla **DPP**, se mnoho sociálních aktivistů zařadilo do vlády a stalo se součástí institucionálního řízení. Tato institucionalizace je však učinila „tiššími“. K dosažení svých cílů volili spíše oficiální kanály než radikálnější způsoby jednání, jako jsou pouliční protesty. Od roku 2008, což je také rok, kdy se **KMT** vrátila k moci po osmi letech jako opozice, opět narůstají sociální nepokoje a ekologické hnutí také prožívá fázi oživení (Grano, 2015).

Dnes je Tchaj-wan domovem široké škály skupin občanské společnosti, včetně odborů, profesních a obchodních organizací, sociálních a **ekologických hnutí** a dalších sdružení, která zastupují širokou škálu společenských zájmů. Tato síť zájmových skupin je úzká, politicky vlivná a funguje nezávisle na státu. Neexistují žádné pokusy nestátních zájmových skupin opustit demokracii nebo organizovat politické násilí a žádná skupina není schopna ovládnout ostatní (Bertelsmann Stiftung, 2022). **Demokratizace** znovu otevřela možnosti pro environmentalisty využívat institucionální kanály k prosazování svých názorů. Zákon o posuzování vlivů na životní prostředí, kodifikovaný v roce 1994, je viditelným příkladem

toho, jak environmentální skupiny zvítězily nad neochotnými ekonomickými byrokraty při posilování ekologických předpisů (Ho, 2004).

Následující **graf** potvrzuje, že Tchaj-wan se v porovnání s ostatními demokratickými zeměmi Asie řadí na nejvyšší příčky. Nedávné úspěšné volby a řada pozitivních politických a právních zlepšení v posledních letech posunuly Tchaj-wan na 11. místo v celosvětovém měřítku ve zprávě **Democracy Index 2020**, vytvořené Economist Intelligence Unit, divizí výzkumu a analýz The Economist Group, sesterské společnosti deníku The Economist. Index je založen na **pěti kategoriích**: volební proces a pluralismus, fungování vlády, politická participace, politická kultura a občanské svobody (Economist Intelligence Unit, 2021). Tchaj-wan byl povýšen na „plnou demokracii“ z „chybné demokracie“ poprvé od prvního vytvoření indexu v roce 2006. Tchajwanské volby podle EIU prokázaly odolnost demokracie v době, kdy volební procesy, parlamentní dohled a občanské svobody globálně ustupují. Z grafu vidíme že Tchaj-wan předběhl i Japonsko a Jižní Koreu, které dnes také patří mezi „plné demokracie“ (Economist Intelligence Unit, 2021).

Graf 3: Tchaj-wan poskočil na první místo v žebříčku demokracií v Asii

(Economist Intelligence Unit, 2021)

12 INDIKÁTORY

Jak tedy porovnat přístup Číny a Tchaj-wanu? Jak se jejich pojetí environmentalismu liší a v čem je stejné? Vzhledem k tomu, že správa ekonomických záležitostí v obou zemích je z velké části v kompetenci státních aktérů, důraz je kladen na to, jak se mocní státní aktéři v ekonomických agenturách naučili zahrnovat **environmentální aspekty** do rozhodnutí o hospodářské politice. Tato integrace je posuzována ze dvou zcela opačných perspektiv. V Číně se rodičí agentura pro životní prostředí naučila, jak využít pravidla ekonomického řízení k ovlivnění mocných ekonomických aktérů. Na Tchaj-wanu hlavní agentura pro hospodářský rozvoj zjistila, jak začlenit environmentální aspekty do svých propagačních aktivit (Rock, 2002).

Z různých studií zmíněných v předchozích kapitolách lze popsat rozdíl mezi státy a jejich přístupy v teoretické rovině. Pomocí zkoumání **pohledů** obou režimů – demokratický i autoritářský, můžeme vidět několik podobností i množství odlišností, které budou dále shrnuty v závěrečné části práce. V případě této studie si ovšem nevystačíme pouze s teoretickým vysvětlením tohoto fenoménu. Z analytického hlediska je vhodné využít nástroje, které umožňují přehledné srovnání států v ochraně přírodních zdrojů a životního prostředí.

V posledních letech se ukazatele životního prostředí staly důležitou součástí hodnocení vlivů na životní prostředí a podávání zpráv o stavu životního prostředí. **Environmentální indikátory** nabyly takového významu, díky tomu, že poskytují „*znak nebo signál, který předává komplexní zprávu, potenciálně z mnoha zdrojů, zjednodušeným a užitečným způsobem*“ (Niemeijer a spol., str. 14, 2008). Environmentální indikátory poskytují důležitý zdroj informací pro tvůrce politik a pomáhají řídit rozhodování i monitorování a hodnocení (OECD, 1999).

Dalším důležitým bodem této práce je nyní tedy identifikace a charakteristika vhodných **indikátorů aproximujících míru zatížení/stav životního prostředí**.

Z předchozích kapitol můžeme vidět, že Čína i Tchaj-wan trpí mnoha environmentálními problémy. Pro posouzení stavu životního prostředí zde však byly vybrány pouze tři hlavní skupiny environmentálních výzev, kterým tyto země současně čelí. Pro tyto výzvy poté byly vybrány jednotlivé indikátory posuzující jejich stav, či závažnost. Hlavními skupina jsou **nedostatek a znečištění vody, znečištění ovzduší a deforestace a ubývání druhů**.

Dvěma hlavními zdroji při výběru environmentálních indikátorů byli Světová banka (**World Bank**) a Index výkonnosti z hlediska životního prostředí (**Environmental performance**

index). Zároveň tyto zdroje byli největšími poskytovateli potřebných dat. Se 189 členskými zeměmi, zaměstnanci z více než 170 zemí a kanceláři ve více než 130 lokalitách je skupina **Světové banky** jedinečným globálním partnerstvím. Jejich pět institucí sdílí závazek snižovat chudobu, zvyšovat sdílenou prosperitu a podporovat udržitelný rozvoj (The World Bank Group, 2022).

Index environmentální výkonnosti (EPI) 2020 poskytuje souhrn údajů o stavu udržitelnosti po celém světě. Pomocí 32 výkonnostních ukazatelů v 11 kategoriích problémů hodnotí EPI 180 zemí z hlediska environmentálního zdraví a vitality ekosystémů. Tyto ukazatele poskytují v národním rozsahu měřítko toho, jak blízko jsou země ke stanoveným cílům environmentální politiky. Indikátory EPI poskytují způsob, jak odhalit problémy, stanovit cíle, sledovat trendy, porozumět výsledkům a identifikovat nejlepší politické postupy. Spolehlivá data a analýzy založené na faktech mohou také pomoci vládním úředníkům upřesnit jejich politické programy, usnadnit komunikaci s klíčovými zainteresovanými skupinami a maximalizovat návratnost investic do životního prostředí (Wendling a spol., 2020).

Graf 4: 2020 EPI Framework

„Rámec organizuje 32 ukazatelů do 11 kategorií problémů a dvou politických cílů, přičemž váhy jsou na každé úrovni uvedeny jako procento z celkového skóre.“

Znečištění ovzduší PM_{2,5}, průměrná roční expozice (mikrogramy na metr krychlový)

PM_{2,5} je definována jako průměrná úroveň expozice obyvatelstva v dané zemi koncentracím suspendovaných částic o aerodynamickém průměru menším než 2,5 mikronu, které jsou schopny proniknout hluboko do dýchacího traktu a způsobit vážné zdravotní problémy (World Bank, 2022).

Rychlost růstu emisí oxidu siřičitého

Průměrná roční míra SO₂ v letech 2005–2014. Skóre 100 znamená, že země snižuje emise o $\geq 3,94$ % ročně, a skóre 0 znamená, že země patří mezi nejhorší (≥ 95 . percentil) tempa růstu emisí na světě (EPI, 2020).

Rychlost růstu emisí oxidů dusíku

Průměrná roční míra emisí NO_x v letech 2005–2014. Skóre 100 znamená, že země snižuje emise o $\geq 3,94$ % ročně, a skóre 0 znamená, že země patří mezi nejhorší (≥ 95 . percentil) tempa růstu emisí na světě (EPI, 2020).

12.2 DEFORESTACE A UBÝVÁNÍ DRUHŮ

Lesní plocha (% rozlohy země)

Půda pod přirozenými nebo osázenými porosty stromů o výšce nejméně 5 metrů a nezahrnuje porosty stromů v systémech zemědělské výroby (například na ovocných plantážích a agrolesnických systémech) a stromy v městských parcích a zahradách (World Bank, 2022).

Suchozemská chráněná území (% celkové rozlohy země)

Úplně nebo částečně chráněná území o rozloze nejméně 1000 hektarů, která jsou národními orgány označena jako vědecké rezervace s omezeným přístupem veřejnosti, národní parky, přírodní památky, přírodní rezervace nebo rezervace pro volně žijící zvířata, chráněné krajiny a oblasti spravované převážně pro udržitelné využití (World Bank, 2022).

Chráněné mořské oblasti (% teritoriálních vod)

Oblasti přílivového nebo odlivového terénu a nadložní vody, související flóry a fauny a historických a kulturních prvků, které byly vyhrazeny zákonem nebo jinými účinnými prostředky k ochraně části nebo celého uzavřeného prostředí (World Bank, 2022).

Ztráta pokryvu stromy

Průměrná roční ztráta lesní plochy za posledních pět let dělená celkovou rozlohou lesní plochy v roce 2000. Skóre 100 znamená prakticky žádnou ztrátu pokryvu stromů a skóre 0 znamená nejhorší úrovně ztráty (EPI, 2020).

12.3 NEDOSTATEK A ZNEČIŠTĚNÍ VODY

Čištění odpadních vod

Čištění odpadních vod měříme jako podíl odpadních vod, které procházejí alespoň primárním čištěním v každé zemi, vynásobený podílem obyvatel napojených na systém sběru odpadních vod. Skóre 100 znamená, že 100 % obyvatel země je napojeno na kanalizaci a 100 % odpadních vod z domácností je čištěno (EPI, 2020).

Denní spotřeba vody v domácnosti na hlavu (litry)

Určuje kolik jeden člověk spotřebuje v domácnosti vody za jeden den (Statista, 2022).

V následující **tabulce** můžeme vidět hodnoty jednotlivých indikátorů pro země Tchaj-wan a Čína. Indikátory jsou rozděleny, do již výše zmíněných tří skupin environmentálních problémů zatěžujících tyto země. Prvním indikátorem jsou **emise oxidu uhličitého**. Tchaj-wan byl v roce 2020 postižen vypouštěním **11,47 tun** emisí CO₂, Čína vypustila o 4,06 tun emisí méně, tedy **7,41 tun**. Dalším indikátorem je **znečištění ovzduší částicemi PM_{2,5}**. Na Tchaj-wanu byli obyvatelé v roce 2015 vystaveni v průměru **20,07 μg/m³** PM_{2,5}. V Číně byla tato hodnota o 38,93 μg/m³ vyšší, tedy **59 μg/m³**. Třetím indikátorem popisujícím znečištění ovzduší je **rychlost růstu emisí oxidu siřičitého**. Tchaj-wan v tomto indikátoru vykazuje skóre **100** což znamená, že země snižuje emise o $\geq 3,94$ % ročně (2020). Čína dosahuje skóre **75,8**, tedy o 24,2 méně než Tchaj-wan. Posledním indikátorem této skupiny je **rychlost růstu emisí oxidů dusíku**. I zde Tchaj-wan uspěl s hodnotou skóre **100**, snižuje tedy emise o $\geq 3,94$ % ročně (2020). Čína za rok 2020 vykazuje hodnotu skóre **41,5**.

První indikátor skupiny problémů deforestace a ubývání druhů určuje procento rozlohy země pokryté lesy, tedy **lesní plochu**. Na Tchaj-wanu lesy v roce 2014 zabíraly **60,71%** rozlohy země, v Číně je lesy pokryto **22,10%** území. Dalším indikátorem je procento, které v zemi zaujímají **suchozemská chráněná území**. Na Tchaj-wanu to v roce 2015 bylo **19,72 %**, podobných hodnot dosáhla i Čína se 17,05% země. Třetí indikátor popisuje, kolik se v zemi

nachází **mořských chráněných oblastí**. Tato území v roce 2015 zaujímala **1,12%** plochy Tchaj-wanu a **3,06%** plochy Číny. Poslední indikátor vyjadřuje především deforestaci, tedy **ztrátu pokryvu stromy**. Skóre 100 znamená, že země nepřišla téměř o žádné stromy. Hodnoty Tchaj-wanu **51,2** a Číny **32,2** z roku 2020 tedy ukazují, že země ztratily poměrně velkou část svých lesů.

Poslední skupina problémů, týkajících se nedostatku a znečištění vody obsahuje pouze tři indikátory. První indikátor ukazuje, jak jsou země úspěšné v **čištění odpadních vod**. Jak již bylo zmíněno, skóre 100 znamená, že 100 % obyvatel země je napojeno na kanalizaci a 100 % odpadních vod z domácností je čištěno. Tchaj-wan v roce 2020 dosáhl skóre **7,1** a Čína skóre **9,4**. Obě země tedy systém odpadních vod nemají velmi rozvinutý. Poslední indikátor v tabulce vyjadřuje **denní spotřebu vody v domácnosti na obyvatele**. V roce 2019 obyvatel Tchaj-wanu spotřeboval **289 litrů** vody v domácnosti za den. V Číně to ve stejném roce bylo o 109 litrů méně, tedy **180 litrů** za den.

Ke každému indikátoru jsou poté přiřazeny zdroje a roky, ze kterých jsou výsledné hodnoty čerpány. Poslední sloupec tabulky vyjadřuje výsledky srovnání hodnot indikátorů Tchaj-wanu a Číny a ukazuje, která země je na tom z hlediska vybraných zdrojů lépe. Tabulka tedy na závěr ukazuje, že u všech deseti indikátorů na tom byl **Tchaj-wan** až v šesti z nich lépe. Jmenovitě se jedná o znečištění ovzduší PM2,5, rychlost růstu emisí oxidu siřičitého, rychlost růstu emisí oxidů dusíku, procento lesní plochy země, výskyt suchozemských chráněných území, ztrátu pokryvu stromy a průměrné srážky.

Tabulka 1: Srovnání hodnot vybraných indikátorů na příkladu Čínské lidové republiky a Tchaj-wanu

Srovnání hodnot vybraných indikátorů na příkladu ČLR a Tchaj-wanu					
	TCHAJ-WAN	ČÍNA	ZDROJ	ROK	KTERÁ ZEMĚ JE NA TOM LÉPE
ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ					
Emise CO2 (tuny)	11,47 t	7,41 t	Our World in Data	2020	ČÍNA
Znečištění ovzduší PM2,5, průměrná roční expozice (µg/m3)	20,07 µg/m3	59 µg/m3	Hwang a spol., 2020 (Taiwan), The World Bank	2015	TCHAJ-WAN
Rychlost růstu emisí oxidu siřičitého	100	75,8	EPI (Environmental performance index)	2020	TCHAJ-WAN
Rychlost růstu emisí oxidů dusíku	100	41,5	EPI (Environmental performance index)	2020	TCHAJ-WAN
DEFORESTACE A UBÝVÁNÍ DRUHŮ					
Lesní plocha (%)	60,71%	22,10%	Forestry Bureau, 2020, The World Bank	2014	TCHAJ-WAN
Suchozemská chráněná území (%)	19,72%	17,05%	UNEP-WCMC, IUCN, 2022, The World Bank	2015	TCHAJ-WAN
Chráněné mořské oblasti (%)	1,12%	3,60%	UNEP-WCMC, IUCN, 2022, The World Bank	2015	ČÍNA
Ztráta pokryvu stromy	51,2	32,6	EPI (Environmental performance index)	2020	TCHAJ-WAN
NEDOSTATEK A ZNEČIŠTĚNÍ VODY					
Čištění odpadních vod	7,1	9,4	EPI (Environmental performance index)	2020	ČÍNA
Denní spotřeba vody v domácnosti na hlavu (litr)	289 l	180 l	Statista	2019	ČÍNA

13 DISKUZE

Nyní, v jedné z posledních kapitol této práce, je potřeba porovnat výsledky zkoumaných zemí s teoriemi a nalezenými studiemi, popsány v předchozích kapitolách. Jako příklad autoritářského režimu byla v práci použita **Čínská lidová republika**. Tato země, jak již bylo několikrát zmíněno, dnes čelí mnoha environmentálním problémům. Zároveň se Čína potýká s něčím, co bychom také mohli nazvat problémem, a to je **autoritářská vláda**. Chování Číny ve světových záležitostech vychází z formy vlády Čínské komunistické strany (**ČKS**). V souladu s komunistickým dogmatem 20. století a předpisy a praktikami marxisticko-leninských režimů vykonává ČKS represivní vládu jedné strany nad přibližně 1,4 miliardami lidí. Nedávno strana upravila ústavu Číny tak, aby odstranila omezení funkčního období prezidenta a zároveň generálního tajemníka ČKS Si Ťin-pchinga (The Policy Planning Staff & Office of the Secretary of State, 2020).

Mohli bychom si položit otázku, jak je možné tyto dvě velké skupiny „problémů“ (environmentální degradace a autoritářský režim) sjednotit, tak abychom přišli na nějaké řešení? A odpovědí na tuto otázku bychom mohli přijít právě na pojem „**autoritářský environmentalismus**“. V kapitole této práce, která se spojením autoritářský environmentalismus zabývá, můžeme najít několik definic tohoto konceptu, přičemž žádná není úplně jednoznačná. Pro porovnání konceptu s praktikami Čínské lidové republiky, tedy budu používat jednu z nejnovějších definic z roku 2015 od Heejin Han. **Han** popisuje autoritářský environmentalismus jako „formu politiky v oblasti životního prostředí, která vyžaduje, aby si vlády ponechaly kontrolu nad všemi rozhodnutími a aby provádění těchto politik bylo realizováno tzv. shora dolů a bez účasti občanů“ (Han, 2015).

Čína se o ochranu životního prostředí začala skutečně zajímat v 70. letech 20. století, kdy již čelila mnoha závažným problémům. Čínská environmentální politika poté prošla několika fázemi formování. z prozkoumání různých studií a přístupů Číny k ochraně životního prostředí ať už z hlediska vlády tak z pohledu veřejnosti vyplívá, že režim autoritářství se do těchto politik skutečně velmi propisuje. Vládní politika využívá i v tomto případě tzv. **top-down** přístup, to znamená, že veškerá rozhodnutí jsou vykonávána nejvyššími představiteli státu. Zároveň implementace environmentální politiky i nadále silně závisí na používání nástrojů a regulací **příkazu a kontroly**. V tomto typu řízení dochází k provádění kontrol dodržování

předpisů a uvalují se sankce za porušení zákona. Regulační orgány stanoví normy, technologie a postupy, které musí společnosti přijmout za účelem kontroly znečištění (Camisón, 2010).

Tyto **donucovací mechanismy** v několika případech velmi přispěli k dodržování zákonů a dohod o ochraně životního prostředí, a i nadále nabádají firmy o prostředí kolem sebe pečovat. Důležitá zde však je otázka svobody a lidských práv. Díky těmto přísným nařízením často dochází k vysídlování obyvatel, omezování a porušování lidských práv i práv firem či dalších subjektů. V případě Číny je tedy z hlediska vlády nezbytné, klást důraz na vztah ochrany životního prostředí a ochrany lidských práv. Proto by bylo vhodné tento koncept prozkoumat i z pohledu režimu, který právě takové hodnoty zastává.

Většina demokratických zemí je velmi rozvinutá, industrializovaná a zároveň kapitalistická. Mohli bychom si tedy klást otázku, jak by se **demokracie**, kterým záleží především na ekonomickém růstu mohly zasazovat o ochranu životního prostředí? Vztahem demokracie a ochrany životního prostředí se zabývalo mnoho teoretiků. S příchodem **Payna** bylo zformulováno několik důvodů, proč by demokratické režimy měly být pro životní prostředí méně škodlivé než nedemokratické. Díky „**svobodám**“, které demokracie umožňuje, ať už se jedná o svobodu slova, svobodu tisku, svobodu projevu a další, tento režim přispívá k volnému toku informací, globální spolupráci, vytváření pobídek pro odpovědnou politiku v oblasti životního prostředí atd. (Payne, 1995). Jednu z nejvýraznějších rolí v demokracii však zastává participace. Díky účasti veřejnosti může v demokratických režimech docházet k vytváření nejrůznějších **environmentálních skupin a hnutí**, které mohou k ochraně životního prostředí velmi přispět.

Příkladem demokracie v této práci byl zvolen **Tchaj-wan**. Tchaj-wan patří mezi tzv. Asijské tygry. To znamená, že od 60. let 20. století zde proběhla rapidní industrializace, která zapříčinila výrazný a rychlý ekonomický růst, který přispěl k dalšímu rozvoji země. V důsledku toho, však docházelo ke stále závažnějšímu úbytku přírodních zdrojů a degradaci životního prostředí. Udržitelný rozvoj v tchaj-wanské politice získal místo až po **transformaci** tehdejšího autoritářského režimu na demokratický. Tento vývoj podnítil vznik jedné z nejdůležitějších složek environmentální politiky Tchaj-wanu, již zmíněných **environmentálních hnutí**, která přiměla vládu, učinit ochranu životního prostředí hlavním tématem plánování hospodářské politiky. Díky demokratizaci a pozornosti občanské společnosti došlo k postupnému nárůstu zájmu o tuto problematiku i ze strany státu. V případě Tchaj-wanu by se tedy dalo tvrdit, že **typ režimu** ovlivnil vnímání environmentální odpovědnosti a přispěl ke snaze hledat nějaká řešení.

Popisy vývoje vztahu životního prostředí a politického režimu v zemích Čína a Tchaj-wan vysvětlené pojmy autoritářský environmentalismus a demokratický environmentalismus je nyní také nutné porovnat s **výsledky** dosaženými zhodnocením jednotlivých **indikátorů** stavu životního prostředí. V posledním sloupci **Tabulky 1** můžeme najít již zmíněné výsledky. V předchozí kapitole, která se týká indikátorů je celá tabulka podrobněji popsána. Z Tabulky 1 tedy vyplývá, že z hlediska srovnání hodnot vybraných indikátorů je **Tchaj-wan** země, která by měla být úspěšnější v environmentální politice a ochraně životního prostředí. v tom případě by se dalo říct, že režim, který přistupuje k životnímu prostředí „lépe“ je **demokracie**. Z hlediska popisu přístupu zemí k životnímu prostředí už to tak jednoznačné není. Při zkoumání environmentální politiky obou států bylo zjištěno, že dosahují podobných výsledků. K oběma přístupům – autoritářský či demokratický environmentalismus, bylo nalezeno několik studií, které tvrdí, že jeden z nich je úspěšnější než ten druhý.

Proto pokud bych to měla zhodnotit z mého pohledu, který se pokusil **objektivně**, z dostupných studií zjistit, který režim, či přístup by ostatní země měly následovat. Nevybrala bych si ani autoritářské ani demokratické pojetí environmentalismu. Objektivně nelze říci, který z nich, by na tom byl z hlediska ochrany životního prostředí lépe. Pokud bych zde, do této práce, měla zapojit i **subjektivní** stanovisko, poradila bych ostatním zemím ať se drží té demokratické tradice. Ta, ne zaručeně bude bojovat s degradací životního prostředí úspěšněji, ale nezaplatí za to tu nejvyšší lidskou cenu, cenu svobody.

Díky tomu, jak složité a komplexní téma vztah politických režimů a ochrany životního prostředí je, se při psaní tohoto textu objevilo hned několik překážek a **limitů**, které mohli výsledky práce do značné míry ovlivnit. Prvním problémem byl nedostatek potřebných dat. Dalo by se očekávat, že s otázkou nedostatku se bude možné setkat ze strany Číny. Tím, že je Čína autoritářskou zemí, často zde dochází k cenzuře různých informací a vláda si dává velký pozor na to, jaké zprávy ze země vypouští. Čína ovšem právě o ochraně životního prostředí poskytuje poměrně spoustu studií a dat, ze kterých se dá čerpat množství potřebných informací. Tyto informace by však neměly být brány a popisovány se stoprocentní jistotou.

Mohlo by se zdát, že ochraně životního prostředí je v Číně poskytována větší pozornost, právě díky tomu, aby tento pozitivní pohled na ní zastínil praktiky, které se zde díky autoritářskému režimu odehrávají. Je tudíž možné, že některá data, vyskytující se i v této diplomové práci, mohou být **zkreslená**. Země, které se tedy opravdu objevila **potíž s hledáním dat**, byl Tchaj-wan. Ať už se jednalo o zjišťování vztahu zdejšího demokratického režimu s ochranou

životního prostředí, zkoumání míry degradace životního prostředí, či vyhledávání hodnot vybraných indikátorů, bylo velmi složité tyto informace najít. Důvodem tohoto problému mohou být obavy mezinárodních organizací tato data zveřejňovat za Tchaj-wan jako samostatnou entitu (kvůli nátlaku ČLR).

Co se týče samotných **indikátorů**, dalším limitem této práce mohlo být jejich špatné zvolení. Je velmi složité určit, který indikátor vyjadřující stav životního prostředí, může být zároveň indikátorem popisujícím environmentální politiku země. Většina indikátorů však byla zvolena právě díky tomu, že bylo možné k nim vyhledat potřebné hodnoty. K poměrně velkému množství indikátorů tyto hodnoty možné dohledat nebylo, a to zejména v případě Tchaj-wanu. Diplomová práce tedy využívá takové indikátory, které poskytovaly věrohodné výsledky obou zemí. Příklady, u kterých by v případě dostupnosti dat, mohl být zvolen jiný indikátor, mohou být rychlost růstu emisí oxidu siřičitého, rychlost růstu emisí oxidů dusíku a ztráta povrchu stromy. Místo indikátoru rychlosti růstu emisí oxidu siřičitého, by mohl být použit indikátor emisí SO₂ na obyvatele. Důvodem je otázka, zda by Čínská lidová republika nemohla snižovat emise rychleji proto, že jich vypouští celkově více (tj. Tchaj-wan už mohl vyčerpat způsoby rychlejšího poklesu emisí dřívě). To samé by pak platilo u indikátoru rychlosti růstu emisí oxidů dusíku, který by mohl být nahrazen indikátorem emisí NO_x na obyvatele. V případě úbytku lesních porostů by pak byla vhodnějším indikátorem míra deforestace.

Celkově je potřeba přihlídnout k tomu, jak komplexní a obsáhlé téma environmentální politiky a ochrany životního prostředí je. Není tedy možné zmínit v diplomové práci úplně všechno a popsat většinu pojmů a teorií zcela podrobně. Tato práce obsahuje pouze základní principy a pojetí již zmíněné problematiky se snahou je jednoduše vysvětlit.

14 ZÁVĚR

Cílem diplomové práce bylo popsat základní pojmy týkající se environmentalismu, politiky a ochrany životního prostředí a zjistit, jakou roli v těchto záležitostech zaujímá stát. Poté se podívat na to, jak tato role vypadá. To znamená, jestli stát v environmentální politice hraje „hlavní postavu“, nebo zaujímá vedlejší místa „obsazení“. K vysvětlení těchto otázek byly v práci použity dva koncepty – autoritářský environmentalismus a demokratický environmentalismus. V autoritářských státech mají nejvyšší státní autority hlavní slovo, v demokraciích stát spolupracuje s větším množstvím vládních i nevládních útvarů. Tyto přístupy, pak byly použity v porovnání konkrétních států a jejich úsilí o ochranu životního prostředí, Čínské lidové republiky a Tchaj-wanu. Zároveň byly státy hodnoceny na základě vybraných indikátorů znázorňující stav zdejšího životního prostředí.

V úvodu práce byly položeny tři výzkumné otázky, na které měl tento text najít odpovědi. První otázkou se ptáme, jestli v Čínské lidové republice i na Tchaj-wanu dochází k naplňování cílů environmentální politiky. Jak z popsaných studií a pojetí ochrany životního prostředí, tak z výsledných hodnot v Tabulce 1, můžeme potvrdit, že obě země si na své environmentální politice dávají záležet. Státy využívají mnoho nástrojů, kterými upravují své přístupy tak, aby degradaci životního prostředí zabránily, nebo ji alespoň nějakým způsobem zmírnily. Samozřejmě jsou ale obě země významnými a stále rostoucími ekonomikami, to znamená, že při svých rozhodnutích dbají na to, aby stále docházelo ke generování určitého zisku.

Druhá otázka se týkala toho, jestli lze v případě Čínské lidové republiky mluvit o autoritářském environmentalismu. Vzhledem k definici autoritářského environmentalismu, uvedené v diplomové práci, bychom mohli tvrdit, že tento pojem přesně odpovídá environmentální politice Číny. Čínský environmentalismus se zakládá na principech autoritářství, to znamená že opatření a jiná nařízení v rámci ochrany životního prostředí jsou vytvářeny a schvalovány těmi nejvyššími představiteli státu a občanská veřejnost, podniky a ostatní jsou nuceni tato ustanovení plnit. Pokud by k dodržování těchto předpisů nedocházelo, použije vláda různé donucovací prostředky.

Na to, jestli je tedy z hlediska ochrany životního prostředí úspěšnější demokratický režim, se dotazuje třetí, a pravděpodobně stěžejní otázka. Pokud bychom na tento dotaz měli odpovídat pouze na základě výsledků z Tabulky 1, které porovnávaly konkrétní hodnoty zvolených indikátorů, vyjadřujících stav životního prostředí v obou státech, odpověď by zněla, ano,

demokratický režim je v ochraně životního prostředí úspěšnější, jelikož v Tabulce 1 vyšly celkové hodnoty příznivěji pro Tchaj-wan. Pokud bychom však do rozhodování zahrnuli všechny nalezené výzkumy a studie, odpověď už nebude tak jednoznačná. Je potřeba říct, že u obou přístupů (autoritářský či demokratický environmentalismus) bychom dokázali najít řadu pozitiv i negativ. Zkoumat přístup k environmentalismu z hlediska politického režimu tedy není vůbec jednoduché a do takového výzkumu je potřeba zahrnout mnoho proměnných. Z pojetí tohoto konceptu Čínou je patrné jakoby svou někdy možná „radikálnější“ ochranou životního prostředí chtěla odvézt pozornost od toho, co se v zemi reálně děje, zejména právě díky autoritářskému režimu. Čína se zdánlivě snaží jít v ochraně životního prostředí příkladem, bohužel za cenu zakrytí některých, mnohdy závažnějších problémů. Otázkou by tedy mělo být, jak bychom o autoritářském environmentalismu měli vlastně uvažovat. Měli bychom se zamyslet nad tím, co je pro nás, jako obyvatele nějakého státu prioritou.

15 ZDROJE:

1. Agoramoorthy, G. & Hsu, M. J. (2000) 'Taiwan pays the price for growth, in toxic pollution', *Nature* 408(21/28 Dec): 905.
2. Arendt, H. (2005). *The promise of politics*. New York: Schocken Books.
3. Arrigo, L. G. (1994). The Environmental Nightmare of the Economic Miracle: Land Abuse and Land Struggles in Taiwan. *Bulletin of Concerned Asian Scholars* 26: 21-44.
4. BBC. (2021). What's behind the China-Taiwan divide?. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-34729538>.
5. Becker, P. & Raveloson, J-A. A. (2008). What is Democracy?. Friedrich-Ebert-Stiftung. Friedel Daiber (University of Trier). 23.
6. Beeson, M. (2010). The coming of environmental authoritarianism. *Environmental Politics*, 19(2), 276–294.
7. Bello, W., & Rosenfeld, S. (1990). *Dragons in distress: Asia's miracle economies in crisis*. Institute for Food and Development Policy.
8. Bertelsmann Stiftung. (2022). *BTI 2022 Country Report — Taiwan*. Gütersloh: Bertelsmann Stiftung.
9. Brain, S., Pál, V. (2020). *Environmentalism under Authoritarian Regimes*. Routledge. 252 p.
10. Brown, D. (2022). China and Taiwan: A really simple guide. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-59900139>.
11. Brundtland, G. H. (1987). What is sustainable development. *Our common future*, 8(9).
12. Bruun, O. (2020). Environmental Protection in the Hands of the State: Authoritarian Environmentalism and Popular Perceptions in Vietnam. *The Journal of Environment & Development*, 0(0), 1-25.
13. Cai, H., Mei, Y., Chen, J., Wu, Z., Lan, L., & Zhu, D. (2020). An analysis of the relation between water pollution and economic growth in China by considering the contemporaneous correlation of water pollutants. *Journal of Cleaner Production*, 122783.
14. Camisón, C. (2010). Effects of coercive regulation versus voluntary and cooperative auto-regulation on environmental adaptation and performance: Empirical evidence in Spain. *European Management Journal*, 28(5), 346–361.
15. Carson, R. (2002). *Silent spring*. Houghton Mifflin Harcourt.
16. Dahl, A. (1994). *Environmental Actors and European Integration: Attitudes towards Further Integration*. EED Report. No. 6.
17. Davies, A. R. (2020). Environmentalism. *International Encyclopedia of Human Geography*, 259–264.
18. Diamond, L. (2004). What is Democracy?. Lecture at Hilla University for Humanistic Studies. <https://diamond-democracy.stanford.edu/speaking/lectures/what-democracy>.
19. Duit A., Feindt P.H. & Meadowcroft J. (2016) Greening Leviathan: the rise of the environmental state?. *Environmental Politics*. 25:1. 1-23.

20. Eaton, S., & Kostka, G. (2018). What makes for good and bad neighbours? An emerging research agenda in the study of Chinese environmental politics. *Environmental Politics*, 27(5), 782-803.
21. Economist Intelligence Unit. (2021). Democracy Index 2021: The China challenge. The Economist Group. <https://www.eiu.com/n/campaigns/democracy-index-2021>.
22. Economy, E. C. (2011). The river runs black. In *The River Runs Black*. Cornell University Press.
23. Elliott, L. (2022). Environmentalism. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/environmentalism>.
24. Environmental Protection Administration (EPA). (2015). Greenhouse Gas Reduction and Management Act. <https://law.moj.gov.tw/ENG/LawClass/LawAll.aspx?pcode=O0020098>
25. Environmental Protection Law (EPL) of the People's Republic of China. (2015). <https://chinadialogue.net/Environmental-Protection-Law-2014-eversion.pdf>
26. EPI. (2020). 2020 EPI Results. <https://epi.yale.edu/epi-results/2020/component/epi>
27. Executive Yuan, Council of Agriculture. (2016). Forested Lands in Taiwan Island Proper. <https://www.forest.gov.tw/EN/0001392>
28. Executive Yuan. (2020). Tackling air pollution— protecting Taiwan's health, sustaining the environment. Department of Information Services. <https://english.ey.gov.tw/News3/9E5540D592A5FECD/8e5aa5a7-b800-4b79-a707-3158d472f2ef>
29. Forestry Bureau. (2020). Forest Resource Management – Forest Resources. <https://www.forest.gov.tw/EN/0002664>.
30. Gandhi, J., & Lust-Okar, E. (2009). Elections under authoritarianism. *Annual review of political science*, 12, 403-422.
31. Gatopoulos, A. (2022). How difficult would it be for China to invade Taiwan?. *Aljazeera*. <https://www.aljazeera.com/features/2022/4/4/how-difficult-would-it-be-for-china-to-invade-taiwan>.
32. Gilley, B. (2012). Authoritarian environmentalism and China's response to climate change. *Environmental Politics*, 21(2), 287–307.
33. Gold, T. (1986) *State and Society in the Taiwan Miracle* (New York: M.E. Sharpe)
34. Grano, S. A. (2015). *Environmental Governance in Taiwan: a new generation of activists and stakeholders*. Routledge.
35. Grano, S. A. (2015). Environmental issues facing Taiwan. *Taiwan-US Quarterly Analysis*. <https://www.zora.uzh.ch/id/eprint/114513/2/Environmental%20issues%20facing%20Taiwan%20-%20Brookings%20Institution.pdf>
36. Grano, S. A. (2015). Environmental issues facing Taiwan. *Taiwan-US Quarterly Analysis*, online.
37. Greenstone, M., He, G., & Lee, K. (2022). China's Fight to Win its War Against Pollution. Air Quality Life Index. Energy policy institut at The University of Chicago. 11.

38. Hale, E. (2021). Taiwan faces water wake-up call as climate change intensifies. Aljazeera. <https://www.aljazeera.com/news/2021/8/20/taiwan-water-woes>
39. Halverson, K. (2004). China's WTO accession: economic, legal, and political implications. *Boston College International and Comparative Law Review*, 27 (2), 319–370
40. Han, H. (2015) Authoritarian environmentalism under democracy: Korea's river restoration project, *Environmental Politics*, 24:5, 810-829.
41. Hardin, G. (1968). The Tragedy of the Commons. *Science*, 162(3859), 1243–1248.
42. Heilbroner, R.L., (1974). *An inquiry into the human prospect*. New York: Norton.
43. Ho, M. S. (2004). Contested governance between politics and professionalism in Taiwan. *Journal of Contemporary Asia*, 34(2), 238-253.
44. Hobbes, T. (1969). *Leviathan*, 1651. Menston: Scolar P.
45. Hsiao, H. H. M. (1989). Changing public environmental perceptions, attitudes, and behaviors. *Taiwan 2000: Balancing economic growth and environmental protection*, 369-375.
46. Hsu, C.H., Cheng, F.Y. (2019). Synoptic Weather Patterns and Associated Air Pollution in Taiwan. *Aerosol Air Qual. Res.* 19: 1139-1151.
47. Huang, Bihong & Yu, Eden S. H. (2020). *Ways to Achieve Green Asia*. ADBI Books. Asian Development Bank Institute. 11.
48. Huang, Z. (2017). NGOs are under threat in China's latest crackdown against "foreign forces". <https://qz.com/873489/ngos-are-trying-to-stay-alive-in-chinas-latest-crackdown-againstforeign-forces/>
49. Hwang, S. L., a spol. (2020). Spatiotemporal assessment of mortality attributable to ambient PM2.5 exposure in Taiwan during 2008–2015. *Air Quality, Atmosphere & Health*, 13(2), 233-245.
50. Chan, D. (1993). The Environmental Dilemma in Taiwan. *Journal of Northeast Asian Studies* 12: 35-57.
51. Chen, Z. S., Hseu, Z. Y., & Tsai, C. C. (2015). *The soils of Taiwan*. Springer Netherlands.
52. Chi, C. C. (1994). Growth with pollution: unsustainable development in Taiwan and its consequences. *Studies in Comparative International Development*, 29(2), 23-47.
53. Chien, S. S., & Hong, D. L. (2018). River leaders in China: Party-state hierarchy and transboundary governance. *Political Geography*, 62, 58-67.
54. China Daily, 2017. Beijing set to establish environmental police. Available from: http://www.chinadaily.com.cn/china/2017-01/17/content_27972254.htm.
55. Chinese, S. E. P. A. (2006). *Report on the State of the Environment in China*.
56. Cho, S. (2018). China's experience in tackling water scarcity through sustainable agricultural water management. *Water Solutions Blog*, World Bank, June, 13.
57. Jahiel, A. (1998). The Organization of Environmental Protection in China. *The China Quarterly*, 156, 757-787.
58. Jasanoff, S. (1996). The dilemma of environmental democracy. *Issues in Science and Technology*, 13(1), 63-70.

59. Jiang, Y. (2009). China's water scarcity. *Journal of Environmental Management*, 90(11), 3185–3196.
60. Kennedy, P. (1993). *Preparing for the Twenty-First Century*. New York: Random House.
61. Kim, S. (2000). Democratization and environmentalism: South Korea and Taiwan in comparative perspective. *Journal of Asian and African studies*, 35(3), 287-302.
62. Kostka, G., & Hobbs, W. (2012). Local energy efficiency policy implementation in China: bridging the gap between national priorities and local interests. *The China Quarterly*, 211, 765-785.
63. Kostka, G., & Mol, A. P. (2013). Implementation and participation in China's local environmental politics: challenges and innovations. *Journal of Environmental Policy & Planning*, 15(1), 3-16.
64. Kostka, G., & Zhang, C. (2018). Tightening the grip: environmental governance under Xi Jinping. *Environmental Politics*, 27(5), 769–781.
65. Lacey, J. F. (1914). "Our Vanishing Wild Life," By Dr. William Temple Hornaday. *The Annals of Iowa*, 11(5), 336-341.
66. Lee, & Yeh. (2019). Impact of Climate Change and Human Activities on Streamflow Variations Based on the Budyko Framework. *Water*, 11(10), 2001.
67. Lemos, M. C. & A. Agrawal. (2006). Environmental Governance. *Annual Review of Environment and Resources*. 31. 297–325.
68. Leopold, A. (1970). *a Sand County Almanac*. 1949. New York: Ballantine.
69. Li Zhidong (2003), *Energy and Environmental Problems Behind China's High Economic Growth* (The Institute of Energy Economics, Japan, March).
70. Li, Q., & Reuveny, R. (2006). Democracy and Environmental Degradation. *International Studies Quarterly*, 50(4), 935–956.
71. Li, T., Liu, Y., Lin, S., Liu, Y., & Xie, Y. (2019). Soil pollution management in China: a brief introduction. *Sustainability*, 11(3), 556.
72. Li, Y., & Shapiro, J. (2020). *China goes Green: coercive environmentalism for a troubled planet*. John Wiley & Sons.
73. Liu, J., & Diamond, J. (2005). China's environment in a globalizing world. *Nature*, 435(7046), 1179-1186.
74. Lorentzen, P., Landry, P., & Yasuda, J. (2014). Undermining authoritarian innovation: the power of China's industrial giants. *The Journal of Politics*, 76(1), 182-194.
75. Ma, Y. (2017). Vertical environmental management: a panacea to the environmental enforcement gap in China?. *Chinese Journal of Environmental Law*, 1(1), 37-68.
76. MacBean, A. (2007). China's Environment: Problems and Policies. *The World Economy*, 30(2), 292–307.
77. Massey, S. (2021). Taiwan: Final Project for World Geography at the University of Georgia. <https://storymaps.arcgis.com/stories/22c928ae0ad04835b4911e79c803bf46>
78. Midlarsky, M. I. (1998) *Democracy and the Environment: An Empirical Assessment*. *Journal of Peace Research*, 35(3). 341–361.

79. Mol, A. P., & Carter, N. T. (2006). China's environmental governance in transition. *Environmental politics*, 15(02), 149-170.
80. Niemeijer, D., & de Groot, R. S. (2008). a conceptual framework for selecting environmental indicator sets. *Ecological Indicators*, 8(1), 14–25.
81. Obrien, M. G. (2020) Authoritarian Environmentalism, Democracy, and Political Legitimacy. *The Yale Review of International Studies*.
82. OECD. (1999). *Environmental Indicators for Agriculture: Volume 1 Concepts and Frameworks*. Organisation for Economic Cooperation and Development, Paris. 45.
83. Ophuls, W. (1977). *Ecology and the politics of scarcity: Prologue to a political theory of the steady state*. San Francisco: W.H. Freeman.
84. Our World in Data. (2020). CO2 Country Profile. <https://ourworldindata.org/co2-and-other-greenhouse-gas-emissions>
85. Page, E., & Redclift, M. R. (2002). *Human security and the environment: International comparisons*. Edward Elgar Publishing.
86. Parola, G. (2013). CHAPTER I: Environmental Democracy: a Theoretical Construction. In *Environmental Democracy at the Global Level*: (pp. 19-90). De Gruyter Open Poland.
87. Payne, R.A. (1995). Freedom and the Environment. *Journal of Democracy* 6(3), 41-55.
88. Putri, M. S. A., Lou, C. H., Syai'in, M., Ou, S. H., & Wang, Y. C. (2018). Long-term river water quality trends and pollution source apportionment in Taiwan. *Water*, 10(10), 1394.
89. Repucci, S. & Slipowitz, A. (2022). *Freedom in the world 2022 – The Global Expansion of Authoritarian Rule*. Freedom House. 34.
90. Reynolds, A. (2011). a brief history of environmentalism. Channel 4 Television.
91. Rocheleau, J. (1999). Democracy and ecological soundness. *Ethics and the Environment*, 4(1), 39–56.
92. Rock, M. T. (2002). Integrating environmental and economic policy making in China and Taiwan. *American Behavioral Scientist*, 45(9), 1435-1455.
93. Sebilo, Mathieu et al. (2013). Long-term fate of nitrate fertilizer in agricultural soils. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* vol. 110,45.
94. Sherman, D., Smith, J. W. (2007) *The Climate Change Challenge and the Failure of Democracy (Politics and the Environment)*. Greenwood Press. 208 p.
95. Schmidt, C. W. (2002), 'Economy and Environment: China Seeks a Balance', *Environmental Health Perspectives*, 110, 9.
96. State Development Planning Commission (SDPC), State Economic and Trade Commission (SETC), State Environmental Protection Agency (NEPA). (1996). *The National Plan for Controlling the Total Emissions of Major Pollutants during the Ninth Five-year Plan Period*.
97. State Environmental Protection Administration (SEPA). (2004). *Report on the State of the Environment in China for 1997–2004*.

98. State Ministry of Construction (SMC). (2004). Newsletter on the treatment rate of urban wastewater reached 42%. <http://www.cin.gov.cn/indus/news/2004081301.htm>
99. Statista. (2022). Daily per capita domestic water consumption in Taiwan from 2010 to 2020. <https://www.statista.com/statistics/319859/taiwan-monthly-per-capita-monthly-water-consumption/>
100. Steering Committee. (1989). *Taiwan 2000: Balancing Economic Growth and Environmental Protection*. p. 748.
101. Sui, C. (2011). Taiwan endangered species focus of new awareness. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-pacific-12208493>
102. Sui, C. (2021). Why the world should pay attention to Taiwan's drought. BBC News. <https://www.bbc.com/news/world-asia-56798308>
103. Tang, C. P. & Tang, S. Y. (2000) 'Democratizing bureaucracy: the political economy of environmental assessment and air pollution prevention fees in Taiwan', *Comparative Politics* 8(33): 81–99.
104. Tang, C. P. (2000) 'Democratic administration and sustainable development: comparing environmental impact assessments in Taiwan and Hong Kong', *Issues and Studies* 16(3): 17–35.
105. Tang, S. Y., & Tang, C. P. (1997). Democratization and environmental politics in Taiwan. *Asian Survey*, 37(3), 281-294.
106. Tang, S.-Y., & Tang, C.-P. (1999). Democratization and the Environment: Entrepreneurial Politics and Interest Representation in Taiwan. *The China Quarterly*, 158, 350.
107. The Economist. (2021). Why is Beijing's air quality so bad again? The Economist Group Limited, London. <https://www.economist.com/the-economist-explains/2021/03/15/why-is-beijings-air-quality-so-bad-again>
108. The Nature and Ecology Department (NED), State Environmental Protection Administrative (SEPA). (2002). *The Situation of Nature Reserves Construction and Management in China*
109. The Policy Planning Staff & Office of the Secretary of State. (2020). *The Elements of the China Challenge*. U.S. Department of State. Director – Peter Berkowitz. Global Publishing Solutions (A/GIS/GPS). 72.
110. The World Bank Group. (2022). Who we are. <https://www.worldbank.org/en/who-we-are>
111. The World Bank. (2019). *Curbing Desertification in China*. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2019/07/04/china-fighting-desertification-and-boosting-incomes-in-ningxia>
112. Thoreau, H. D., & Cramer, J. S. (2008). *Walden*. In *Walden*. Yale University Press.
113. Tien, H.-M. (1997). Taiwan's Transformation, in *Consolidating the Third Wave Democracies: Regional Challenges*, edited by Larry Diamond et al. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press
114. Tisdell, C. (1996). *China's Environmental Problems: Selected Issues and Solutions in Context* No. 1740-2016-140459.

115. Torgerson, D. (2008). Constituting Green Democracy: a Political Project. *The Good Society*, 17(2), 18-24.
116. Tu, H.-M., & Chen, H.-M. (2020). From deforestation to afforestation: Effect of slopeland use policies on land use/cover change in Taiwan. *Land Use Policy*, 99, 105038.
117. UNEP. (2022). About UN Environment Programme. <https://www.unep.org/about-un-environment>.
118. UNEP-WCMC (2022). Protected Area Profile for Taiwan, Province of China from the World Database of Protected Areas, May 2022. www.protectedplanet.net
119. UNFCCC. (2022). What is the Kyoto Protocol? https://unfccc.int/kyoto_protocol.
120. Wang, C. Y., & Wang, J. B. (2010). Analysis and evaluation of Taiwan water shortage factors and solution strategies. *Asian Social Science*, 6(10), 44.
121. Wang, J. (1999). China's national cleaner production strategy. *Environmental Impact Assess Review* 19, 437–456.
122. Wendling, Z. A., Emerson, J. W., de Sherbinin, A., Esty, D. C., et al. (2020). 2020 Environmental Performance Index. New Haven, CT: Yale Center for Environmental Law & Policy. epi.yale.edu
123. Williams, Angela. "Turning the Tide: Recognizing Climate Change Refugees in International Law." *Law & Policy* 30, 4 (2008): 502–29.
124. Williams, J. F. (1992). Environmentalism in Taiwan. *Taiwan: Beyond the Economic Miracle*, 187-210.
125. Winslow, Margrethe. (2005). Is Democracy Good for the Environment? *Journal of Environmental Planning and Management*. 48. 771-783.
126. World Bank. (2022). Environment - Featured Indicators <https://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/themes/environment.html>
127. Xinhua Net. (2018). China starts collecting environment tax. http://www.xinhuanet.com/english/2018-01/01/c_136865174.htm
128. Yang, N., Zhang, Z., Xue, B., Ma, J., Chen, X., & Lu, C. (2018). Economic growth and pollution emission in China: Structural path analysis. *Sustainability*, 10(7), 2569.
129. Zhang, K. M., & Wen, Z. G. (2008). Review and challenges of policies of environmental protection and sustainable development in China. *Journal of environmental management*, 88(4), 1249-1261.
130. Zhang, K.M., Wen, Z.G. (2001). China's reform and open policy and environmental protection. *Shanghai Environmental Sciences* 20 (2), 51–55.
131. Zhang, K.M., Wen, Z.G., Xhang, X.J. (2002). China's water environment at the beginning of the 21st century: challenges and countermeasures. *Water Science and Technology* 46 (11–12), 245–251
132. Zhang, X. (2017). Implementation of pollution control targets in China: has a centralized enforcement approach worked? *The China Quarterly*, 231, 749-774.

133. Zhang, Y., Zhang, L., Wang, H., Wang, Y., Ding, J., Shen, J., ... & Li, S. (2022). Reconstructing deforestation patterns in China from 2000 to 2019. *Ecological Modelling*, 465, 109874.
134. Zhang, Z. X. (2007). China Is Moving Away the Pattern of “Develop First and Then Treat the Pollution”. *Energy Policy*. 35, 3547–3549.
135. Zhou, D. (2020). China’s Environmental Vertical Management Reform: An Effective and Sustainable Way Forward or Trouble in Itself? *Laws*, 9(4), 25.